

slovenski čebelar

VSEBINA

Dogradimo čebelarški dom . . .	357	IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA	
Inž. Uroš Vidmar: Čebelarjeva op- ravila v novembru	358	Ernest Rečnik: Odmevi čebelarške razstave	391
Prof. Edi Senegačnik: Izkušnje in bera letošnje čebelarške letine .	360	Nekaj o čebelarški organizaciji pred 40. leti	391
Ivan Krajnc: Kako pridelati več voska	364	OSMRTNICE	
Gerard Claerr: (pr. Irena Novak): Med iz mane	367	BILTEN MEDEX — d. e. kooperacija	
Ludvik Kosi: Razmnožujmo naj- boljše pelodonosne rastline . .	371	Vključite se v napore za povečanje proizvodnje	373
Lojze Kastelic: Organizirajmo skupno kuho voščin!	377	Mitja Vošnjak: Proteus je končno moral kloniti! (odlomek iz ro- kopisa knjige o propolisu) . .	374
IZ ČEBELARSKEGA SVETA		Dr. Maks Kern: Čebelji proizvodi kot zdravilo v humani medicini (Referat na II. mednarodnem simpoziju o apiterapiji v Buka- rešti)	375
Pascal Leclercq (pr. Tilka Jam- nik): Čebelarško združenje »FRANCE-MIEL«	379	Dipl. inž. Ana Marija Mihelič: Med- narodni sejem prehrabmene in- dustrije v Münchenu	376
B. F. Detroy: Prevozi čebel v ZDA (pr. Lado Kastelic)	382		
V. J. Počinok: Nekatero lastnosti propolisa (pr. Martin Mencej) .	385		
J. Backer: Mlečni sladkor zastrup- lja čebele (pr. Irena Petkovšek)	387		

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 120,00 din, ga prejemaajo zastoj.
Izdaja ga Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II.

Izdajateljski svet: Dušan Svava, predsednik; člani: Ludvik Klun, Franc Magajna, Martin Mencej, Janez Mihelič, Fani Osojnik, A. Marija Sedej, Jožko Slander in Janez Terlep.

Uredniški odbor: inž. Jože Babnik, inž. Ludvik Klun, inž. Anton Krajnc, Martin Mencej, Anton Rems, prof. Edi Senegačnik, dr. Nežka Snoj.

Glavni urednik: Janez prof. Mihelič, odgovorni urednik: inž. Ludvik Klun.

Odgovorni urednik Biltena — Medex — exp. imp. Maks Gregore.

Letna naročnina za nečlane 130,00, za tujino 150,00, za člane čebelarških organizacij drugih republik 90,00 dinarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje naročnino v obrokih se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636. Telefona: 20-208.

Zunanja stran ovitka delo Vilija Kožarja.

Po imenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskata Tiskarna Ljubljana v 6300 izvodih.

Rokopisov ne vračamo.

Čebelnjak Stanka Vukosava (Ljubljana) pri Makarski

DOGRADIMO ČEBELARSKI DOM

NUJNOST ZBIRANJA SREDSTEV ZA NADALJNO IZGRADNJO ČICA.

Predsedstvo izvršnega odbora Zveze čebelarских društev Slovenije je na svoji redni seji, dne 4. oktobra 1976, razpravljalo o stanju zgradbe Čebelarkega izobraževalnega centra (čebelarški dom) in sprejelo sklep, da se na čebelarje in čebelarska društva naslovi POZIV ZA NADALJEVANJE AKCIJE ZBIRANJA SREDSTEV za zavarovanje in za postopno (etapno) izgradnjo zgradbe Čebelarkega izobraževalnega centra na Brdu pri Lukovici.

Ker prizadevanja, da bi objekt dokončali s sodelovanjem in pomoči SO Domžale in Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo niso bila uspešna, je ta ponovna akcija nujno potrebna, da bi izvršili zastavljeno nalogo.

Ker je bil na zadnjem občnem zboru Zveze sprejet sklep, da se izgradnja nadaljuje, in ker razgovori z SO Domžale niso bili uspešni, je predsedstvo izvršnega odbora ZČDS sklenilo obnoviti akcijo zbiranja sredstev, kar bo zaradi letošnje ugodne čebelarске letine verjetno nekoliko lažje.

ZATO POZIVAMO VSE ČEBELARJE, DA PO SVOJIH MOČEH PRISPEVAJO V SKLADU ZA IZGRADNJO ČICA, in to preko svojih čebelarских organizacij ali direktno na sklad za izgradnjo ČICA. Prav tako pozivamo vse čebelarске organizacije, da se vključijo v zbiralno akcijo, ter skušajo zbrati čim več sredstev.

Zavedati se moramo, da bo ČIC deloval v korist nas vseh — čebelarjev in čebelarских društev — in da bo Zveza lahko mnogo boljše in uspešnejše izvrševala zadane naloge, ko bo objekt dograjen.

Vsak čebelar se mora zavedati, da smo čebelarji moralno dolžni izpolniti sklep občnega zbora, da se to delo dokonča v splošno korist slovenskih čebelarjev. **ZATO V TEM LETU NE SME BITI ČEBELARJA, KI NE BI PRISPEVAL ZA DOKONČANJE ČICA!**

V Slovenskem čebelarju bomo poleg imen darovalcev objavili tudi tabelo, v kateri bo razvidno, kako poteka zbiranje sredstev po posameznih čebelarских društvih v Sloveniji.

V Ljubljani, dne 4. oktobra 1976

PREDSEDNIK
gradbenega odbora ČICA:
ing. Jože Babnik

PREDSEDNIK ZČDS:
dr. Jože Benigar

ČEBELARJEVA OPRAVILA V NOVEMBRU

INŽ. UROS VIDMAR

Tega meseca se čebele stisnejo v zimsko gručo, ki jo zapustijo le ob toplih dneh, ko redke tudi izletavajo. V čebelnjak se je naselil mir, ki ga naj občasno zmoti le čebelar, ko pregleduje nastave za miši ali če mora opraviti kakšno manjše delo.

Velikost zimske gručice nam da dokončno sliko o moči zazimljenih družin. Tiste družine, ki zasedajo vse sate ene etaže, so dobre in od njih tudi lahko pričakujemo buren spomladanski razvoj. Družine, ki zasedajo 6—8 satov, prištevamo med srednje, vse ostale, ki pa zasedajo manj kot 6 satov, pa so slabše ali slabiči, ki praviloma ne bi smele iti v zimo in bi jih morali že pri presoji v avgustu in septembru pridružiti močnejšim plemenjakom.

Če že iz kateregakoli vzroka želimo prezimiti ali obdržati tudi take slabše družine, svetujemo, da jih s pregradno desko omejimo na tisto število satov, ki jih zasedajo, prazen prostor za ločilno desko pa izpolnimo z zmečkanim časopisnim papirjem, lesno volno, slamo ali drugimi podobnimi materiali, ki pa morajo propuščati vlago.

Ko smo ugotovili moč posameznih družin in jih skrčili na tisto število satov, ki jih zasedajo, pričnemo z zadnjim čebelarским opravilom; to je paženjem ali otoplavanjem panjev. Enako kot za druga opravila tudi pri paženju ne moremo predpisati točnega datuma, pač pa se moramo ravnati po kraju in pogojih, v katerih čebelarimo. Praviloma

**Zadnji
lepi
dnevi!**

naj bo paženje končano pred trajnim nastopom hladnejšega vremena.

S samim paženjem sicer bistveno ne povečamo toplote v samem gnezdu ali okoli njega, dosežemo pa, da v panju ni prepiha, zaradi česar čebele porabijo manj hrane, se manj vznemirjajo in tudi manj občutijo hitre zunanje temperaturne spremembe.

O načinu paženja je bilo že veliko napisanega, večina čebelarjev pa meni, da je zmerno paženje najprimernejše. Večina tudi smatra, da je pozno paženje najboljšo, seveda če nam to kraj čebelarjenja dopušča, ker čebelja družina rabi največ toplote takrat, ko matca ponovno začne s polaganjem jajčec. Pod paženje pa ne razumemo samo zaščito panjev zadaj za okenci, temveč tudi zaščito oziroma zadelavo vseh rež med panji na čelni strani čebelnjaka. Ne pomaga mnogo, če imamo zapažene panje le med vrati in okenci na zadnji strani, skozi reže med panji pa prosto kroži zrak. Ta stene posameznih panjev ohlaja ravno na mestih, kjer mora biti najboljša toplotna zaščita. Posledica tega je, da vlaga na stenah ali na dnu panjev ob hudem mrazu zmrzne in nam v skrajnem primeru led tudi lahko zamaši oziroma zaledeni žrela, vsled česar se lahko čebele zaradi pomanjkanja kisika zadušijo.

Danes nam industrija nudi že celo vrsto pažnih materialov, vsak čebelar pa naj izbira po svojih možnostih. Omenimo naj le, da časopisni papir še vedno popolnoma zadošča in ustreza, ima pa še to prednost pred ostalimi materiali, da je (star) zastonj.

Nakladne panje navadno ovijemo ali s strešno lepenko, papirjem, polivinilom itd. Najboljša je strešna lepenka, ki poleg zavarovanja pred vetrom in dežjem služi spomladi tudi za ogrevanje, ker je črna, in zato znatno vpija sončno toploto, ter tako indirektno pomaga pri ogrevanju notranjosti panja in s tem v zvezi pomaga tudi pri spomladanskem razvoju.

Brezpogojno pa mora biti stojišče nakladnih panjev na sončnih legah, ker bomo drugače imeli po prezimljenju veliko slabšic ali zimskih izgub.

Med streho in zgornjim pokrovom moramo položiti nekaj pol časopisnega papirja ali drugega pažnega materiala, ki ima enako nalogo kot paženje za okenci pri AŽ panjih.

Podobno kot pri AŽ panjih naletimo v pozni jeseni tudi pri nakladnih panjih na take, ki so prešibki za samostojno prezimovanje. Če jih želimo uspešno prezimiti, jih moramo naložiti kot tretjo naklado močnim družinam. To storimo tako, da močnim družinam odvza-

memo streho in pažni material nad vrhnjim pokrovom, veho v pokrovu pa pokrijemo z žično mrežo, skozi katero čebele ne morejo prehajati, ker nanj položimo šibkejšo družino brez podnice, ki pa ima seveda na vrhu pokrov in streho. Tako bo vrhnja šibkejša družina v obdobju zimovanja skozi veho dobivala del toplote od spodnje močnejše družine in zaradi tega tudi uspešno prezimila. Pred tem posegom pa čebele

ne smejo izletavati vsaj tri tedne, ker bi se sicer vrnile na staro mesto in bi bil tak poseg neupravičen.

V zimskem času pa tudi ne pozabimo na krmljenje ptic v bližini čebelnjakov, ker nam bodo sicer s iskanjem hrane na žrelih panjev povzročale ropot in vznemirjale čebele. Mir v čebelnjaku in okoli njega pa je tudi eden izmed važnih pogojev za uspešno prezimovanje.

IZKUŠNJE IN BERA LETOŠNJE ČEBELARSKE LETINE

PROF. EDI SENEČAČNIK

Slovenske čebelarje so v zadnjih letih pestile izredno revne letine. Lanska je bila naravnost katastrofalna. Čebele niso nabrale niti za sproti, da bi se preživele. Zato so jih morali čebelarji vse leto krmiti, če so jih želeli ohraniti pri življenju. Letino bi lahko imenovali katastrofalno in to — katastrofalno »letino stoletja«. Čebele so zazimile šibke in še te so imele obilico stare živali. Zato tudi ni nihče pričakoval kakšnega posebnega razvoja spomladi. Zima je seveda napravila svoje. Na vso moč je okrnila čebelje družine in tudi število panjev. Vsi čebelarji so tožili o tem, da imajo močno oslabele družine, spet drugi pa so z žalostjo ugotavljali, da so jim čebele pomrle. Za vsak denar bi jih kupili, samo da bi nadomestili izgubljeno žival. Čebel pa ni bilo in še tiste, ki so morda bile na voljo, so takoj razprodali. Niso se namreč oglašali samo naši slovenski kupci, prišli so celo iz sosednjih republik in jih tja večino tudi odpeljali.

Stare čebelarske izkušnje pa nam dokazujejo, da po vsaki katastrofalni letini prav gotovo pride kaka dobra, če že ne odlična. Zdi se, kakor bi se hotela narava oddolžiti za tisto, kar je bila odvezla, in dvakrat nagraditi tiste čebelarje, ki so ostali zvesti svojim čebelam in jih s tolikim trudom in stroški ohranili pri življenju. Čebelarje smo

opozarjali na to in jim svetovali, naj poskrbe za dobro zazimljenje, zlasti pa naj se pobrigajo za zadostno zimsko zalogo, da panji ne bodo padali za lakoto. Že lansko jesen je potem septembra in celo prve dni oktobra zamedila hoja in čebele so nanosile v že nakrmljene panje kar po nekaj kilogramov za zimo neprimerne hojevca, da so ga morali potem čebelarji celo iztočiti. Ob takem poznem jesenskem medenju smo se začeli čebelarji spominjati na stari čebelarski pregovor, ki pravi: »Če po malem šmarnu zamediš hoja, prodaj voli in kupi čebele.« Tako se je ta rek letos uresničil. Že od prvih pomladnih dni pa tja do konca julija, ko se je začelo deževje, je medilo skoro vse, čebelarji bi rekli vsak »kol«. Oslabljen čebelje družine so si spomladi kaj hitro opomogle zaradi izredno lepih, toplih sončnih dni in obilice medicene, ki jo je nudila pomladna narava skoro vse povsod. Na pomladnih vresiščih so čebele kaj kmalu napolnile plodišča in začele beliti satje. Razveseljiva poročila so prihajala skoro iz vseh krajev. Iz sončnih goriških Brd so čebelarji poročali, da sami ne vedo, kaj medli. Vsi znaki so govorili v prid dobremu medenju. Ko so potem zacvetele še divje in prave češnje, sadno drevje in regrat na travnikih, so čebelarji ponekod kmalu točili, česar že leta in leta ne pom-

**Autor članka
zopet doma
s svojimi
čebelami.
Foto: J. M.**

nijo. Tudi v Ljubljani in bližnji okolici, kjer čebele spomladi le paberkujejo, se je začela medicína že svetiti v mediščih, plodišča pa so bila polna zalege, ki so jo obdajali beli venci svežega pomladnega medu. Vse je kazalo, da je prišla toliko pričakovana dobra letina. Čebelarjem se je res nasmejala sreča in skoro bi lahko govorili o »letini stoletja«, kakršno so imeli v zahodni Evropi. Toda julijsko deževje, ki se je zavleklo v september, nam je tako letino pokvarilo.

Zlasti čebelarji prevaževalci so bili veseli svojih lepo razvitih družin, ki so obetale dobro bero na akaciji. Ta ni povsod dobro medila. Na Primorskem,

zlasti pa v Brdih, je bila bera obilna in navdušeni čebelarji ne pomnijo tako dobre akacijeve paše. V Pomurju je akacija v nižinskih legah pozebla. Šele pozneje so čebelarji opazili, da v višjih legah ni bila prizadeta. Začela je lepo cveteti in je dala tudi nekaj medu. Za čebelarje prevaževalce pa je bilo to že prepozno in te paše zato niso izkoristili. Na splošno pa akacija, ta najvažnejša jugoslovanska paša, ni dala tistega kakor druga leta. Se najbolj je obdabila čebelarje v Podravini in Slavoniji, medtem ko je v Srbiji in Vojvodini medila le nekaj dni in zelo lepo obetala. Hladen dež in mrzli vetrovi pa so preprečili nadaljnje medenje.

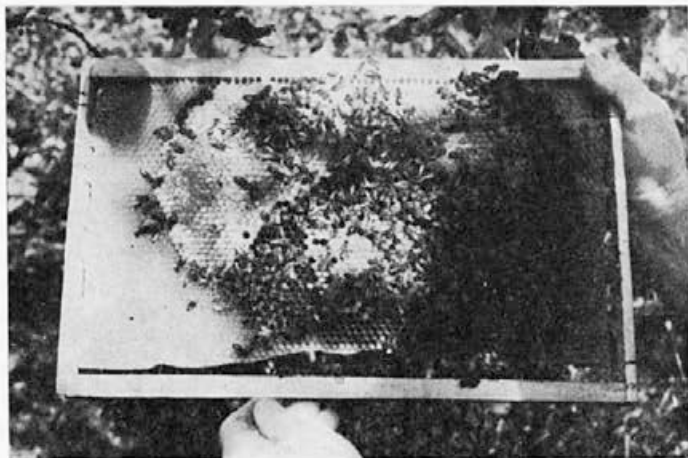
**V poznih in
toplih jesenskih
dnevih je matica
še zalegala.
Foto: J. M.**

Rezervne
družine
v predeljenem
A2 panju
so koristne

Skoro povsod se je pri nas doma kmalu pojavila mana na sadnem dre-
vju in drugih listavcih: na jesenu, to-
polih, lipah, vrbi, hrastu, potem pa za
nameček še v gozdu. Hruške, jablane in
orehi so bili ponekod dobesedno oblit
z mano. Z nekaterih dreves je narav-
nost kapalo. Čebele sicer niso pobirale
vsako mano, a čebelarji so jih vendarle
opazili na nekaterih listavcih. Zanimiv
pojav smo doživeli v Ljubljani. Avto-
mobili, ki so parkirali pod krošnjami
košatih dreves ali pa v njihovi nepo-
sredni bližini so bili dobesedno polaki-
rani z mano. Vsa stekla so bila tako
zatemnjena, da vozniki sploh niso mo-

gli voziti. Le s težavo so zasilno oči-
stili sprednja stekla. Marsikak spreha-
jalec je prišel domov z obleko, ki je
imela vse polno sladkih madežev. In
tako so prispele tudi prve srečne vesti
o medenju smreke in pozneje tudi ho-
je. Obe sta začeli izdatno mediti in
vsak dan smo lahko prebirali poročila
o medenju v dnevnem časopisju ali pa
jih poslušali po radiu. Letos je medilo
kar vsepovsod: na Krimu, Javorniku,
Ravbar komandi, Černivcu in Bočni,
Zgornji Savinjski dolini, na Pohorju,
na Rogu in Logatcu. Donosi so bili od
1 kilograma do treh ali pa tudi več.
Smreka in hoja sta trdovratno medili.

Zimska
zaloga je
dovolj velika,
tako da bo
družina
lahko prezimila.
Foto: J. M.

Medenju je prijalo lepo sončno vreme s toplimi in vlažnimi zračnimi gmotami, ki so zelo pospešile razvoj ušic. Medenja niso prekinjale niti morebitne plohe. Že takoj drugi dan je že spet zamedilo. In medilo je vztrajno tja do 25. julija, ko se je po izredno toplem obdobju začelo nepričakovano deževje. Zanimivo, da tudi to ni prekinilo medenja, saj je po nekaj deževnih dneh gozd spet zamedil. Le kaj, ko je naslednji dan spet deževalo. Ko bi tega ne bilo, bi imeli naši čebelarji zares rekordno letino, saj bi na gozdni paši še nekajkrat točili. Mana pa se je začela v nekaterih krajih, na primer na Gorenjskem in v Zgornji Savinjski dolini, trditi. Poročajo, da je hoja medila tudi še v drugi polovici septembra, ko se je vreme le nekoliko ustalilo. Na Pohorju je ponekod trajala paša še naprej in so čebelarji tudi točili.

Kostanjeva paša ni bila povsod enako dobra. Odlična je bila tam, kjer se je obenem pojavila tudi kostanjeva mana ali pa mana na drugih listavcih. Po nekod so čebelarji zelo dobro točili in prepeljali potem lepo in močno žival na gozdno pašo. Letošnji kostanjevec ima zaradi dodane mane zelo blag in prijeten okus in ne greni preveč.

Zaradi neprestanega deževja so nekateri čebelarji že obupali. Zamikala jih je Lika, ki je zaradi obilice padavin zelo dobro obetala. Zaradi nestalnega in neugodnega vremena pa letos ni medila in čebelarji so odšli praznih rok. Prav tako je letos odpovedala tudi metvica in sončnica. Zaradi pomladanske suše se sončnice niso mogle dobro razviti. Večina čebel je ostala na lepljivih cvetovih, ki jih je bilo zaradi suše vse preveč. Panji so močno oslabei. Kjer pa je bilo dovolj padavin, je sončnica medila in so čebelarji tudi točili. V slavonskih hrastovih gozdovih je bila odlična manova paša. Naši najpodjetnejši čebelarji, ki imajo svoje čebelnjake avtobuse in prikolice — so po liških neuspehih pohiteli še dalje proti sončnemu jugu. Na Pelješcu in Korčuli so

imeli odlično bero na grmičasti resi. Omenimo še, da so v Liki dobro odrezali čebelarji domačini, ki so imeli svoje čebele v hojevih gozdovih. Tudi tam je dobro medila hoja.

Letošnja čebelja bera, o kateri toliko govorimo celo v samih presežkih, pa le ni bila taka kot marsikdo meni. Bila je dobra in ko bi ne imeli tako deževnega avgusta, bi se ponašali lahko prav tako kot naši čebelarski sosede v Avstriji, Švici in Nemčiji. Čebelarji pa so z letošnjo bero kljub temu zadovoljni, saj so do vrha napolnili posode, ki so že več let samevale prazne. Tako imajo zdaj naši delovni ljudje na voljo obilico prvovrstnega in zlahtnega gozdnega medu, ki jim bo lajšal zimske prehlade in preganjal še druge nevšečnosti, ki jih prinaša s seboj ta mrzli letni čas.

Zdaj pa ob sklepu še nekaj. Slovenski čebelarji smo imeli torej zelo dobro letino. Naši sosede »letino stoletja«, naš čebelarski prijatelj Kehrle iz Anglije pa nam piše: »Imeli smo popolen polom in katasrofo, kakršne sploh ne pomnimo. Štiri mesece smo bili brez kapljice dežja. Vse se je posušilo, celo vode nismo imeli. Čebele so propadale, le s največjo težavo smo jih rešili.«

Slovenski čebelarji smo zelo dolgo čakali na tako dobro letino, prav verjetno drugo in še kako leto take ne bo več. Če nas je narava tako obdarovala s tem svojim bogatim pridelkom, pa mi čebelarji nikar ne šarimo z njim. Po Ljubljani in nekaterih drugih krajih so ga prodajali kmetje obenem s krompirjem skoro za vsak denar, spet drugod so ga na ročnih vozičkih prodajali pod ceno, prav tako kot nekoč jesarji svojo robo. Zavedajmo se, da sodi med med najbolj zlahtne darove žive narave in da ima vedno svojo zlato vrednost. Ne bo se nam pokvaril, če ga bomo skrbno shranili v primernih posodah in shrambah za tiste suhe čase, ki nas utegnejo prav kmalu spet obiskati.

KAKO PRIDELATI VEČ VOSKA

IVAN KRAJNC

Iz najstarejših časov je čebelji vosek znan kot dragoceno blago, s katerim si je človek pomagal. Stari Grki in pozneje Rimljani so pisali na voščene tablice; z voskom je človek osvetljeval svoje domove in svetišča. Z voskom so balzimirali mrtve, uporabljali so ga v zdravilstvu itd. Danes potrebuje vosek industrija, in sicer ga največ porabi lesna industrija, nepogrešljiv je v barvni industriji, steklarstvu. Avtomobilska industrija ga rabi pri izdelovanju specialnih lakov, ravno tako tovarne avionov, industrija zdravil in še mnogi drugi. Čebelarji rabijo vosek za izdelovanje satnic.

Dokler čebelar ni poznal panjev s premičnim satjem, je bil poleg medu vosek tudi izvor dohodka. Ko pa je češki čebelar Hruška izumil točilo in so čebelarji na veliko začeli čebelariti v moderniziranih panjih, je prodaja voska zelo padla. Sodobni čebelar pridela le toliko voska, kolikor ga potrebuje za izdelovanje satnic; tj. le toliko, kolikor je potrebno za zalego v panju, za cvetni prah in med. Za pretopitev ostanejo le sati, ki imajo pretežno trotovske celice, in satovje, ki je pokvarjeno, plesnivo, preveč staro, ter pokrovci, ki jih dobimo le ob točenju medu.

Zaradi velikega povpraševanja in manjše proizvodnje ima vosek na svetovnem tržišču sorazmerno dobro ceno. Zaradi tega ga nevestneži mešajo z umetnimi voski. In sicer s parafinom, karnauba voskom, ki se pridobiva iz smole nekega srednjeameriškega drevesa, cerezana, idr. Ponarejanje voska je nezakonito, vendar, da bi ob priliki nakupa bili varni, si zapomnimo, da je treba vsak sumljiv vosek preizkusiti na ta način, da v majhno evpruveto ali v kakšno drugo priročno posodico, damo košček voska in ga prelijemo z bencinom. Po dveh treh urah mora vosek raz-

pasti v majhne luskinice. Ponaredek vedno ostane v celim kosu takšen kakršnega smo dali v posodo. Pravi vosek se ne prime noža, a če ga damo v usta in ga z zobmi zagrizemo, se tudi za zobe ne prime. Če vosek lomimo, je na prelomljenem mestu zrnat, medtem ko je ponaredek gladek in na prelomu se svetlikajo zrnca parafina.

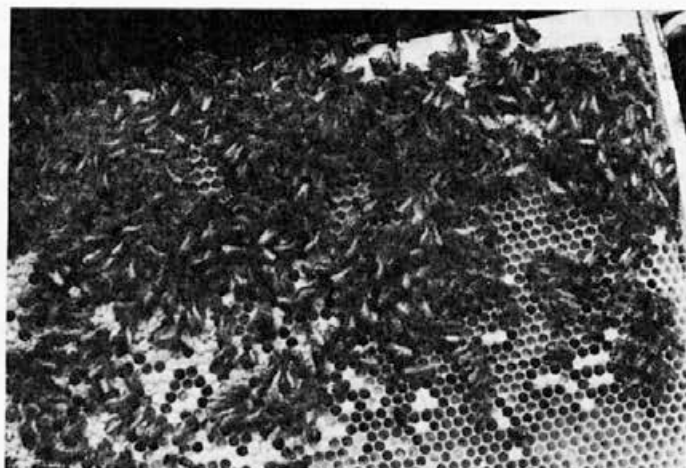
Nekdaj so mislili, da čebela nabira vosek v naravi, vendar to ni res. Sredi 18. stoletja sta Hornbostel in Urban odkrila, da prihaja vosek v obliki prosojnih luskinic, med obročki na trebušni strani zadka. Pred kakimi 70 leti, pa je Drejling temeljito preizkal izločanje voska pri čebelah ter ga natančno razložil. Popisal je tudi žleze, v katerih vosek nastaja.

Voščene luske so kakor drobcene školjke bleščeče svetle, na drugi strani so izbočene brez sijaja. So pol milimetra velike. Za gram jih je treba 1250, za en kilogram en in pol milijona. V gubah med obročki tiče kakor pisma v kuvertah, tako, da so vidni samo ozki robovi. Čebele, ki grade satje, jih izvlečejo s četikami zadnjih nog, jih nabodejo na dlačice in prenesejo v čeljusti, s katerimi jih zgnetejo in porabijo za gradivo.

Ze zgoraj smo omenili, da je vosek dragocen. Vsak umen in gospodarski čebelar bo skrbel, da pridela tudi čim več voska. Sam delam na sledeči način:

1. Vsakemu roju dam v sredo panja sat z odkrito zalego. To je edini pogoj, da bo roj res ostal v panju, pa če ravno bi se pri ogrebanju izgubila njegova matica. Ob straneh sata z zalego dam po eno celo satnico, ki je zažičena v okvirju. Ostali sati pa so le zažičeni okvirji, na katerih so na gornjih straneh zažičeni za prst široki razrezani listi satnice. Roje vsako večer pitam s sladkorno razstopino 1/1. Po nekaj dne-

Z mladim
satjem si
povečamo
pridelek
voska

vih satje v panju temeljito pomešam. V desetih dneh je na ta način vse zgrajeno in polno medu. Če je dobra paša, krmljenje rojev odpade.

2. Vsem proizvodnim panjem dajem na leto 6 do 8 satnic. Tako mi čebele rojijo zelo redko in pridelam precej voska. Res je, da mi satnice večkrat zgrižejo, vendar to me ne moti, ker voščine kuham sam in tudi satnice si izdelujem sam. Prepričan sem, da čebele vosek, ki ga zgrižejo, uporabijo v panju, torej ga ne zavračajo;

3. Vsem družinam v svojem čebelarstvu (družin je z nukleasi, eksportovci in polovičarji okrog 300) dodam vedno vsaj po en prazen okvir. Panjem, ki jih prevažam, dam takšen prazen okvir v sredo medišča. Močnim pa še ob strani drugi okvir. Tako se družina pri prevozu ne zaduši. Če je paša vsaj malenkostna, pa zgradijo vse družine cel sat s trotovino. Ob obilni paši nanesejo čebele v vse sate med, ki ga točim enako kot iz ostalih satov. Če paše ni pa prazni okvirji v medišču nikomur tam niso v napoto.

4. Pri pregledovanju morajo obvezno vsi člani družine imeti dve posodi. Eno za vosek in drugo pa za propolis. Pri tem se pridobi nevezljivo dosti kvalitetnega voska.

5. Spomladanski pregled čebel je povezan s čiščenjem podnic, pri AŽ panjih pa dna. Ves drobir gre v posebno posodo. Vse pa se pretopi v kropu in shrani na suho mesto, kjer čaka na kuho voščin.

6. Vse pokrovce spravljamo v sod. Navadno je vsako leto tega blaga za dva soda. Vsakodnevno se potrebna količina izluži v topli vodi. Vodi se doda še sladkor in se nakrmi z njo čebele. Voščine, ki se pri tem dobijo, pa se enkrat tedensko z drugim pridobljenim voskom in satovjem prekuhajo in brez slehernega čiščenja shranijo na že zgoraj omenjeno mesto.

7. Voščine in odvzeto satovje prekuhamo in stisnemo v preši. S tem pridobimo precej voska, posebno zato, ker vse prekuhavamo in stiskamo dvakrat. Uporabljam staro žnidaršičevo prešo, ki sta mu jo napravila dva Nemca. Ko bom nehal čebelariti, bom prešo ponudil našemu čebelarskemu muzeju v Radvljici.

8. Posebno skrb posvetim temu, da se vosek nikoli ne pregreje. Pregret vosek se drobi. Iz njega pridobimo zelo malo satnic, posebno takšnih, kakršne si sam izdelujem. Pri meni mora biti satnica čim bolj tanka, zato pri žičenju najprej z majhnim čopičem in vročim

voskom prevlečem vso zažičeno žico. S tem se satnica dobro zalepi na žico. Izgleda tako, kot da bi bila zavarjena.

9. Z veččami nimam problemov. Gledam, da so družine vedno močne.

Svoječasno sem dajal v plodišče gradilni satnik. Pri meni se to ni obneslo, ker je delo povezano z določenim časom, za kar pri velikem čebelarstvu ni časa.

Ob tej priliki bi še rad povedal, da iz prakse vem, da tako opevani lep vosek od pokrovcev ne zasluži hvale. Sam pokrovce zmešam z najslabšimi voščicami; od tako imenovanih »podplatov«. Marsikdo se bo začudil. Vosek od pokrovcev je krhek in iz njega se zelo težko napravi tanka satnica. Čudil sem se namreč vedno, ko še nisem sam izdeloval satnic, zakaj so me vedno izdelovalci satnic spraševali, če imam tudi vosek od pokrovcev. Tak vosek so vedno posebno označili in dali posebej. Sedaj mi je pa to že dolgo popolnoma jasno.

Kako kuhamo voščine, nam je opisal zelo lepo naš dopisnik in odličen strokovnjak tov. Guna France iz Zagorja v št. I/75 (Slov. čeb.).

Ze ustno izročilo pove, da je vosek zelo zdravilen za naduho. Ljudje, ki so uživali medene pokrovce, se dobro počutijo. Res je to. Danes nam je čebelarjem jasno, zakaj je tako. V vosku je

namreč zelo veliko propolisa in vitaminov, ki lajšajo takšne in še mnogo drugih tegob, ki spremljajo človeka. Priporočamo, da tudi naše podjetje Medex da v prodajo sličen preparat. Pokrovcev čebelarji imamo.

V zadnjem času večkrat zasledimo v strokovnem časopisu, da ponekod uporabljajo v borbi proti veččam biološke načine bojevanja. Verjetno bo tudi pri nas kdaj prišlo do tega. Tako bomo mnogo lažje obvarovali na tisoče kilogramov najdragocenejšega voska letno, posebno pri tistih čebelarjih, ki danes puščajo satovje nezaščiteno po čebelnjakih in drugod.

Doktor Jovan Kulinčević, jugoslovanski strokovnjak, ki sedaj živi v ZDA, piše v Pčelaru št. 3/76, da je firmi Wino-Receorch INC uspelo izdelati preparat, ki biološko razgradi srajčke v satju. Po uporabi se satje doda čebelarjem, da slednjega očistijo. Preparat je za čebele neškodljiv in satje po uporabi je kot novo. V našem denarju bi to stalo 18 do 36 par za en sat, kar tudi za naše razmere ni mnogo. Ko bo to v ZDA dobro preizkušeno, bi bilo dobro, da odkupimo licenco za izdelavo, vendar s tem ne bomo pridobili več voska, marveč bi si s tem pri povečevanju čebelarstva obnovili poceni staro satovje, ki ga je ob teh prilikah vedno premalo.

PROBLEMI VZREJE MATIC

Vzreja plemenskih živali je pri čebelni družini težavnejša kot pri drugih domačih živalih. Zakaj vendar?

Potek in prenos dednih lastnosti je pri čebelah zelo zamotan. Troti namreč nimajo očeta. Zato tudi ni nujno, da bi bile družine, iz katerih izletavajo sicer dobri plemenski troti, tudi same tako dobre, da jih lahko razmnožujemo. Zaradi paritve v ožjem sorodstvu se dedne lastnosti (skrčijo) poenostavijo, kar pa zmanjšuje prilagodljivost čebel novemu okolju. Zaradi tega se zmanjšuje tudi vitalnost posameznih živali in nazadnje tudi rodovitnost matic.

Druga nevšečnost parjenja v ožjem sorodstvu je združevanje dednosti genov enakih lastnosti, kar povzroča diploidnost trojih jajčec, se pravi, da so tudi troja jajčeca oplojena. Zerk iz takih jajčec pa čebele ne pitajo, ampak jih odstranijo. Zato zalega ni več strnjena, ampak luknjičava.

A. D. I. Z. 6/76
Povzel J. M.

MED IZ MANE

GERARD CLAERR

1. Razlika v izvoru med mano (gozdni medom) in cvetličnim medom.

V obeh primerih daje surovino za med rastlina. Pri višjih rastlinah izločajo posebne nektarne žleze sladko tekočino: nektar, to je predelan sok z vsemi sintetiziranimi substancami, ki nastajajo v listih ob klorofilni asimilaciji ter kroži v sitastih cevčicah rastline. Poznamo cvetne nektarje, na cvetovih in izven cvetne nektarje, ki se nahajajo na mladih poganjkih rastline. Izločanje cvetnih nektarjev privablja žuželke, ki omogočajo oprашitev pri žužkocvetkah, predvsem pa pri rastlinah, ki jih oprashujejo zgolj čebele. Čebela nabira nektar in ga predeluje v med.

Vendar so določeni insekti sposobni sok izsesati neposredno iz notranjosti samih cevčic in rastlinskih vlaken s pomočjo svojih pikalnih in sesalnih ustnih aparatov. Odvečne sladkorje kemično predelajo, nato pa izločijo v obliki tekočih izmečkov sladkastega okusa: to je mana, ki jo nabirajo čebele, da bi tudi iz nje napravile med (med iz mane ali gozdni med).

2. Kateri insekti pridelujejo mano?

Vsi insekti pridelovalci mane spadajo v isto vrsto enakokrilec (Homoptera) nadvrsta rilčarji (Rhynchotha ali Hemipteroidea). Ta vrsta zajema približno 23.000 do danes naštetih zvrsti.

Enakokrileci so vsi rastlinojedci: hranijo se tako, da prebadajo rastline in iz njih sesajo sok. Njihova glavna značilnost je precej kompleksen in tej nalogi prilagojen ustni aparat. Najzanimivejši pridelovalci mane so listne ušice.

Pravih listnih ušic je več kot 2000 zvrsti in sestavljajo eno največjih skupin insektov. So sicer izredno majhne, a številčno zelo močne in od pomladi do jeseni pogostokrat kar mrgoliijo na najrazličnejših rastlinah. Njihova razmnoževalna sposobnost pa je naravnost

fenomenalna. Razmnoževanje listnih ušic je nekaj posebnega.

Tesno je povezano s fiziološkim ciklusom rastline, na kateri parazitirajo. Za posamezno rastlinsko vrsto se visoko specializirajo. Prezimijo v obliki oplojenih jajčec, ki so bila ležena jeseni. Spomladi, ko se zopet začne zelenenje, se iz vsakega jajčeca razvije samica — ustanoviteljica kolonije, ki se naseli na isti rastlini, kjer je prezimilo jajčece. Ustanoviteljica je agamična (nespolna) in živorodna: ne pari se, temveč leže majhne listne ušice. Rojeva partogenetično (brez oploditve) posamezne mladice, ki so zelo podobne materi. Te pa spet legajo več generacij. Njihov razvoj traja v najugodnejših pogojih kakih osem dni. Vsako leto naštejemo 5 do 10 generacij.

Konec letne rasti lesnatih rastlin se odraža v količini dušičnih snovi raztopljenih v rastlininem soku. Tedaj se izležejo krilate samice, ki zagotovijo razširjanje vrste na sosednje rastline, kjer še vladajo ugodni pogoji, kot so mladi poganjki. Tako zaključijo migracijo in jih zato imenujemo tudi krilate selilci. Ko gredo poletni meseci h koncu, se pojavijo posebne dvospolne listne uši, ki ležejo krilate samce in nekrilate samice. Po sparitvi samice ležejo bleščeča in gladka jajčeca, ki so prvotno rjava ali zeleno obarvana, a vse bolj črnijo. Ta jajčeca so pritrjena na lubje na spodnji strani listov ali iglic ali v brstih. Odporna so proti mrazu, za njihov razvoj je mraz celo potreben.

3. Kako nastane mana

Rastlinski sok kroži pod pritiskom v sitastih cevčicah. Ko žuželkin rilček prebode steno cevke, se sok dvigne v hranilni kanal, tako da često sesalka niti ni potrebna. Na ta način si laže predstavljamo izredno velike količine porabljenega soka, kar ima za posledico izločanje važnega viška v obliki ma-

ne. Toda žuželka lahko svojo ustno črpalko tudi zapre in ostane več ur brez hrane. Tako dobljen sok priteče v prebavno cev, ki pri specializiranih oblikah drevesnih ušic (lachnidah) vsebuje tudi zelo komplicirane filtrske ko-more, s katerimi so povezani deli pred-njega in zadnjega črevesa. Zdi se, da služijo za prehod vodi in odvečnim mi-neralnim solem, tako da jih lahko tem hitreje izločijo.

Posesani sok se pod vplivom enci-mov iz pljuvalnih žlez in črevesnih iz-ločkov prebavi. Dokazano je, da gre vsaj za delno prebavo, kajti v mani so vedno prisotni dušični deli in sladkorji, ki jih ni v samem soku. Delovanje en-cimov, imenovanih karbohidraze omo-goča sintezo sestavljenih (kompleksnih) sladkorjev — oligosaharidov (predvsem trohaloze in melecitoze), na katerih je mana zelo bogata. Pri sintezi vitaminov iz skupine B pa učinkujejo mikroorga-nizmi iz rodu kvasnic, simbioti grupi-rani v tako imenovanih micitom struk-turah.

Določene tako nastale snovi, pred-vsem sladkorji in alkoholi (sorbitol in inositol) lahko delujejo odbijajoče na čebele in druge žuželke, tako da ma-no, ki jih vsebuje, čebele ne poberejo, če je teh snovi veliko.

Zelo majhen del sladkorjev iz soka pa se zadrži v prebavni cevi — od 7 do 10 %, medtem ko je porabljenega 50 % dušika.

Mana je odstranjena skozi zadkovo odprtino v obliki razpršene tekočine ali v obliki kapljic, ki se zberejo v eno veliko kapljico. Te se žuželka reši z ži-vahnim gibanjem zadka ali pa s po-močjo nožic, s čimer obvaruje celo ko-lonijo pred lepljenjem. Taka kapljica je zelo privlačna za mravlje, ki jo pri-hajajo jemati k zadku uši. To pa le redko opazimo pri čebelah. Te se zado-voljijo z nabiranjem mane po delih rastline, kjer se je nakopičila. V sve-žem stanju je mana tako bistra kot voda. Od kvalitete in količine sladkor-

jev v njej je odvisno, kako privlačna je za čebele in druge insekte.

4. Kako se razlikuje med iz nektar-ja od medu iz mane?

Čebela delavka nabira mano tako kakor nektar s pomočjo rilčka; v svo-jem mednem želodčku ga prenese v panj, kjer ga preda drugi čebeli. Ta doda izločke žlez, fermente predelajo, dokler ni uskladiščena in pokrita kot zrel med. Ta med je v določenih last-nostih podoben medu iz nektarja, vse-buje vodo, sladkorje, vitamine, diasta-ze itd., vseeno pa kažejo vidne razlike glede na različen izvor mane.

— barva meda iz mane je na splošno temnejša kot barva cvetličnih medov. Barvnost se stopnjuje od rumenorjave (gorski bor) preko različnih odtenkov rjave in rdečerjave (bela jelka, listav-ci) do zelenorjave in skoraj črne (smreka). Macesnov med predstavlja iz-jamo — zelo hitro žarkovno kristalizi-ra v belkasto maso. Barve cvetličnih medov so predvsem svetlejše: svetlo-rjava, zlatorjava, svetlorumena pa celo brezpigmentna (bela in rdeča detelja, lucerna, akacija).

— spekter peloda.

V mikroskopskem smislu je značil-na relativna revnost s pelodi in boga-tost s trosi plesni in zelenimi algami. Kapljice oddane mane, ki padejo na li-ste ali iglice, so kot lepljiva past za zračni plankton in atmosferski prah. Po drugi strani pa se parazitske (epi-fitične) rastline, ki delno že naseljuje-jo listne površine in vejice razvijajo dobro v prisotnosti mane. Pri centri-fugiranju tega medu najdemo pred-vsem usedlino zelenih alg, trosov, cvet-nega prahu vetrocvetk, v glavnem trav, delce saj, prahu itd. Morda izvira tem-na barva mane od črne barve vrste plesni, ki se kakšno leto tako razboho-ti, da kot klobučevina ovija liste in ig-lice, kar je škodljivo. V cvetličnih me-dovih pa najdemo vedno le zrnca cvet-nega prahu žužkocvetnih rastlin. Omeni-mo, da »čistega« medu iz mane pravza-

prav ni, vedno je namreč zanemarljivo majhna primes cvetnega nektarja, ki so ga čebele nabirale v istem času.

— vsebino glede na mineralne soli ugotavljamo s kalciniranjem določene teže medu pri visoki temperaturi, nato pa stehamo preostanek. Obstoja nek odnos med barvo in vsebino; temnejši med je bogatejši: cvetlični doseže 0,1 do 0,35 %, gozdni pa običajno presega 0,4 odst. ali celo 1 %. Pepel medu iz mane vsebuje več kalija, fosforja in železa od cvetličnega, ta pa je bogatejši v natriju in kalciju.

— kislost je odvisna od organskih kislin, ki so v nektarju in mani sami ali pa od čebeljega izločanja. »Moč« kisline merimo v kemiji s Ph, ki je tem višja, čim manjša je številka, ki jo izraža: za cvetlične manj kot 4, za gozdne več kot 4.

— električna prevodnost.

Mineralne soli in organske kisline pa imajo to lastnost, da se v raztopinah obnašajo kot prevodniki električnega toka, kar lahko zelo natančno izmerimo. Na splošno med iz mane kaže zelo visoko električno prevodnost: 10 (10×10^{-4} siemens/cm), ki pa se pri cvetličnih giblje od 1 do 3, razen pri resinem in kostanjevem medu (7—13).

— spekter sladkorjev.

Sladkorji predstavljajo 95 do 99 % suhe snovi meda. Z novo tehniko (plinsko kromatografijo) se da določiti 25 različnih sladkorjev. Včasih so menili, da je med le prenasočena raztopina glukoze in fruktoze (sadni sladkor) z majhnimi količinami saharoze. S pomočjo te metode v pičli uri lahko razločimo cvetlični med od gozdnega ali med listavcev od smrekovega medu. Ti drugi imajo predvsem večje količine polisaharidov (trahaloza, rafinoza, mele-citoza).

— razen tega vsebuje ta med tudi antibakterijske snovi, ki jih še ne poznamo dovolj. Antibakterijski učinek medu je znan že zelo dolgo: uporabljal se je za mumificiranje, shranjevanje

zrnja, sadja, mesa, za zdravljenje ran; vse te odlike so potrdila znanstvena raziskovanja. Raziskave BUCHNER v zvezi z zlatim stafilokokom, ki povzroča številne infekcije (gnojne rane, turi) so pokazale, da med iz mane vsebuje neizpodbitno večjo antibakterijsko aktivnost kot cvetlični med. Ne le da patogen bacil zavrejo, temveč ga tudi uničijo. To drži še za raztopino 1:64. To »zdravilo« pa je občutljivo na svetlobo in temperaturo. Spet se gozdni med bolje obnese. Če so bili zavarovani pred zrakom in svetlobo, so gozdni medovi po 9 do 10 letih učinkovali tako kakor sveže točeni, nasprotno pa so cvetlični medovi, shranjeni v istih pogojih, prenehali učinkovati (z izjemo resinega).

5. Kakšen pomen za čebelarja ima pridobivanje medu iz mane?

Enakokrillci, »proizvajalci« mane igrajo zlasti važno vlogo v čebelarstvu goratih predelov. Bistveni izvor mane so iglavci: smreka, bela jelka, bor). Med listavci so upoštevanja vredni hrast, bukev, redkeje lipa in javor. Vendar so medovi iglavcev bolj iskani in imajo višjo ceno. Znani smrekov med bi se po ostrih kriterijih smel imenovati le med smreke (*Abies pectinata*). Vendar se danes vse bolj uveljavljajo nasadi bele jelke, ki najhitreje raste in listavcev. Tako je dovoljeno, da ima »smrekov med« tudi manjši del medu listavcev in nektarja.

6. Prognoza gozdnega medenja

Pojavljanje mane je naključno; v poprečju je dobra letina le vsake štiri, pet let. A zgodi se, da je dobra paša nad 1000 m, medtem ko 500 m niže ne medi. Področja, ki so med seboj oddaljena le nekaj kilometrov, imajo lahko različno mano. Poglavitno vlogo pri prognozi igrajo meteorološki pogoji. Na splošno velja za listne uši, da se ugodneje razmnožujejo tista leta, ko sta pomlad in jesen topli in suhi; slabo je, če pade veliko hladnega dežja. Poleti pa ugodno vpliva toplo, celo vlažno vreme s svežimi nočmi, kajti povečanje

relativne vlažnosti zraka in rosa raztapljata na rastlinah posušeno mano in čebele jo lahko zopet pridejo nabirati. Dež pa jo izpere. Problem prognoziranja, ki sicer vzbuja veliko zanimanja, je zapleten in ne tako lahko rešljiv. Najvažnejša so opazovanja dobro pripravljenih in šolanih strokovnjakov na določenem terenu in skrbna študija ekologije pridelovalcev mane ter njihove razširjenosti.

7. Kako spoznamo koristne vrste?

Vrste pridelovalcev mane so številne, njihovo poimenovanje pa se spreminja skupaj s sistematizacijo enakokrilec. Najboljša knjiga o proizvajalcih mane je »Das Waldhonigbuch« (knjiga o gozdnem medu), ki so jo napisali strokovnjaki Kloft, Maurizio in Kaeser.

8. Kakšen je pomen mravelj?

Mravlje, zlasti še črna gozdna mravlja (*formica rufa*) imajo velik pomen za množenje listnih ušic. Mravlje nenehno obiskujejo posamezne kolonije. S tipalkami jim povzročajo refleks izliva mane, ki jo potem polijejo. Včasih mravlje pokrijejo uši s skorjo zemlje ter jih držijo v ujetništvu. Pri nekaterih vrstah pa prav pazljivo skrbijo za zalegajoče samice in za ustanoviteljice kolonije. Prve prenašajo do globokih drevesnih korenin, kjer ležejo jajčeca. Ko se spomladi izležejo mlade samičke, jih mravlje prenesejo na višje ležeče dele drevesa, pa spet prenesejo, če se shladi. Tako so mravljiščna področja središča legla uši. Celo v slabih letinah se je donos mane povečal blizu mravljišč. Seveda pa je treba paziti, da panjev ne postavljamo v njihovo neposredno bližino (razdalja 100 do 200 m)

in uporabljamo lahko za mravlje odbijajoča sredstva (na primer olje nagelj-nove žbice).

9. Je v gozdnem čebelarstvu tudi tveganje?

Predvsem, kar se tiče moči družin, je postavljanje panjev v gozdove lahko zelo problematično. Često cvetnega prahu ni dovolj, zaleganje se zmanjša in panji slabijo. S paše se vračamo s precejšnjim delom starih čebel, ki na mani slabo prezimijo. Često jih spomladi zdesetkajo bolezni (nozemoza, akarioza). Po drugi strani imajo določene mane v sebi za čebele toksične snovi: prihajajo iz rastlin in povzročijo lahko masovne izgube (mana indijskega kosta, lip itn).

Črna bolezen ali gozdna bolezen (počrnelost) prav tako hudo prizadene čebelarje. Celotno število čebel se zmanjša kakor sneg na soncu in na tisoče umirajočih delavk je po tleh pod panji. Tej bolezni pravijo tudi »mali črnčki«, kajti čebele izgube vse dlavičice in se zmanjšajo, kar je morda posledica toksičnih snovi v plesnih, ali verjetneje pomanjkanje proteinov, zaradi pomanjkanja cvetnega prahu. V bolnih čebelah lahko najdemo virus. Nobenega učinkovitega zdravljenja ni, a čisto bolezen izgine, ko družine selimo ob koncu paše.

Medtem ko moderno kmetijstvo čisto bistveno spreminja pogoje pridelovanja medu v nekem področju, pa je gozd v hribovitih predelih neslutena rezerva za čebelarstvo. Zavedati se je torej treba ogromnih možnosti, ki nam jih ponuja.

(Revue Française d'Apiculture, pr. Irena Novak)

VABILO

Izvršni odbor čebelarke družine Ljubljana, vabi svoje člane in čebelarje okoliških družin na predavanje, ki bo dne, 11. 11. 1976 ob 18. uri v dvorani KS Kolodvor Moše Pijadejeva 22. Predavala bo dr. Snojeva. Istočasno vas vabimo na debatni večer, ki bo dne 25. 11. 1976 ob 18. uri v dvorani KS Kolodvor Moše Pijadejeva 22.

Odbor

RAZMNOŽUJMO NAJBOLJŠE PELODONOSNE RASTLINE

LUDVIK KOSI

Malo nas je čebelarjev, ki se poglobljamo v problematiko medovitih rastlin, še manj pa takih, ki polagamo skrb razmnoževanju »najboljših pelodonosnih rastlin.«

Primerna čebelja hrana je osnovni pogoj za zdrav čebelji rod, za dvig družin do največje moči in donos čebelnih pridelkov v največji meri.

Ob primerni paši v naravi raste proizvodnja medu vzporedno s povečevanjem obnožine. Zasedeni srednje velik panj porabi od spomladi do jeseni okrog 50 kg medu in 30 kg cvetnega prahu. Zato se ne smemo čuditi, če se nam čebelje družine, ki jih zapeljemo na bogato gozdno pašo, močno skrcijo ali celo propadejo.

V konzerviranem cvetnem prahu, ki je poglavitna hrana čebelnemu naraščanju, je poprečno 34 % sladkorja, 4 % maščob, 20 % beljakovin, 2 % mineralnih snovi in 3 % mlečne kisline.

Tudi v jeseni mlade čebele, ko ni več zaleženih celic, porabijo veliko količino obnožine za uspešno prezimljenje in pridobitev sposobnosti za negovanje spomladanske zalege.

Brez obnožine je vsak naseljen panj obsojen na smrt! Poleg tega postaja v sodobnem svetu cvetni prah vedno bolj iskan čebelji proizvod na domačem trgu in svetovnih tržiščih za izdelavo poživil in zdravil.

Ob tej priliki morem omeniti razveseljivo vest pohorskih čebelarjev in gozdarjev, ki so se odločili, da bodo

»popestrili« obsežne izrazito čiste smrekove in jelkine gozdove s pelodonosno češnjo in najboljšim pelodonosnim žlahtnim kostanjem.

V pretečenem mesecu sem prejel naročilo, da jim naj vsako leto vzgojim 4000 enoletnih češenj in 1000 sadik žlahtnega kostanja. Seveda, to je šele začetek! Prepričan sem, da se bodo tudi drugi razgledani sodobni čebelarji povezali z gozdarji in se odločili za tak izredno pomemben podvig.

Poleg medenja spada češnja v prvo vrsto pelodonosnih rastlin. Je zelo skromno drevo in raste po vsej Evropi. Le v plitvi, peščeni in zamočvirjeni zemlji ne uspeva! Zaradi prvovrstnega tehničnega lesa in lepe strukture je po njej veliko povpraševanje — posebno na svetovnem tržišču. V mešanih gozgovih jo sadimo med mladi nasad žlahtnega kostanja, ki dobro popravlja gozdna tla. Za setev strosimo popolnoma zrele plodove na ponjavo ali pa jih po močnem vetru pod čisto krošnjo pometemo na kup in očistimo na rešetu. V začetku septembra plodove namakamo 8 dni v vsak dan izmenjani sveži vodi. Končno oprane koščice prezimimo (stratificiramo) premešane v svežem pesku v zaboji, zakopanem pol metra globoko na prostem na severni strani gospodarskega poslopja, kajti na južni sončni strani prezgodaj vzklijejo koščice. Zaboju ima dno in pokrov iz goste žičaste mreže, da ne morejo miši in voluharij do semena. Takoj ko se po-

Astre tudi
nudijo jeseni
obilno
pelodno pašo

javi klitje, izvedemo spomladansko setev. Seveda bolj naravna je jesenska setev v drugi polovici septembra. Vendar sem jo popolnoma opustil, ker me je večkrat razočarala. V 8 cm globokih brazdah sem seme obdal z igličevjem ali pa v medsebojni razdalji po pol metra podtaknil v brazde ježice žlahtnega kostanja. Stari preizkušen voluhar na zasneženi sejalnici ni ril v globini koščic kakor po navadi, ker bi se z izredno občutljivim sinrčkom zabodel na ostre konice. Zato je obral pot pod ježicami in seme mu je lepo padalo v rov.

Kako lep, privlačen in čudovit je iglasti gozd, kjer se košatijo kostanjeva drevesa! Kdo se ne bi v času cvetočih zlatobleščečih kron oddaljil iz mestnega hrupa in dušjivega zraka ter se odpočil in razvedril pod razkošno kostanjevo krošnjo ob nežnih, mehkih zvokih stotisočev čebel ter se naužil opoj-

no dišečega vonja; v jeseni pa se podal na nabiranje sladkih okusnih sadežev.

Kjer je dovolj kostanja, nudi čebelar v ugodnem vremenu bogato glavno pašo in poleg tega je cvetnega prahu na pretek. Včasih ga nakopičijo pašne čebele v satovju toliko, da zmanjka prostora za odlaganje medičine. Setev daje najboljše rezultate, če seme sadimo z ježicami vred!

Za uspešno čebelarjenje je važno, da imajo čebele v naravi na voljo ves letni čas cvetni prah čim bližje čebelnega bivališča. Zato moramo načrtno saditi pelodonosne rastline na določenem območju od najzgodnejših do najpoznejših.

V začetni vegetacijski dobi meseca februarja nudijo čebelarom pelodno hrano: leska, črna jelša, i. dr.; meseca marca: črna in bela jelša, brest, topoli, vrbe (posebno iva) itd.

Nadaljevanje sledi

Zdravje od ajde, ljubezen do doma,
takšna po cvetu čebelica roma.

bilten

medex exp.-imp. d. e. kooperacija

VKLJUČITE SE V NAPORE ZA POVEČANJE PROIZVODNJE!

Že nekaj let zavzema priprava zdravju koristnih naravnih preparatov iz čebelnih pridelkov vse pomembnejše mesto v proizvodnem programu OZD Medex. Z vlaganjem znatnih sredstev v razvoj in z vključevanjem vrste specializiranih ustanov in posameznih strokovnjakov v raziskave na področju kemije, biokemije, farmakologije, mikrobiologije in humane medicine si je zagotovil Medex vodilno mesto med delovnimi organizacijami, ki se ukvarja jo s predelavo medu in drugih čebeljih pridelkov na znanstveni osnovi in na kvalitetno višji ravni. Medexova naravna poživila se zato vse bolj uveljavljajo na domačem tržišču in zaradi svoje visoke kvalitete postajajo vse bolj zanimivejša za poslovne partnerje v tujini.

S širjenjem proizvodne palete se povečujejo potrebe glede zagotovitve zadostnih količin visokokvalitetnih surovin, predvsem seveda matičnega mlečka, cvetnega prahu in propolisa. Ker je zlasti pridobivanje matičnega mlečka zelo zahtevno, tako glede strokovnosti pri samem pridobivanju, kot glede zagotovitve objektivnih optimalnih pogojev (preprečevanje vpliva onesnaževanja okolja in podobno), se je Medex usmeril na to proizvodnjo preko koope-

racijskih odnosov, kar je že doslej dalo zelo dobre rezultate in kar predstavlja tudi v srednjeročni orientaciji enega bistvenih elementov naše poslovne politike.

S sprejetjem nove Ustave so bile zagotovljene vse možnosti za takšno obliko proizvodnega sodelovanja, saj si lahko danes kooperant z združevanjem svojih sredstev in svojega dela z našo delovno organizacijo zagotovi poleg garancij za prodajo svojih pogodbeno proizvedenih pridelkov tudi polno socialno varnost (zdravstveno in pokojninsko zavarovanje) in je tako po svojem položaju povsem izenačen z ostalimi delavci v združenem delu.

V času, ko se vrača precejšnje število naših zdomcev iz tujine spet domov, omogoča zainteresiranim posameznikom tako tudi kooperacijski odnos z Medexom možnost zagotovitve eksistence. Čebelarji-kooperanti, predlagamo vam, da v stikih s takšnimi interesi opozorite na te možnosti, pri tem pa jih seznanite tudi z oblikami pomoči, ki jo lahko zagotavlja Medex na osnovi kooperacijskih pogodb. Tako bo povečana proizvodnja surovin zagotovila nadaljnje širjenje asortimana in povečano količino naših preparatov.

PROTEUS JE KONČNO MORAL KLONITI!

(odlomek iz rokopisa knjige o propolisu)

MITJA VOŠNJAK

Ob pritisku za ušesom je nehote odmaknila glavo, ko jo je zdravnik prijel za uhelj in ga rahlo povlekel navzgor, je od bolečine skremžila obraz, čeprav ni zanj vse to pomenilo prav nič novega. Pravili so ji, da se je začelo pravzaprav že v otroških letih, zdaj pa že skoro štiri leta postaja iz dneva v dan slabše. Boli jo, da včasih sploh več ne ve, kje, v ušesu ali globlje v glavi, v sluhovodu jo srbi, potem pa še izcedek, ki je precej gost. Iz obeh ušes se ji cedi, marsikdaj kar curlja iz njih, brez blazinic vate na obeh straneh glave ne bi mogla ne na delo, ne na cesto in niti v posteljo ne. Menjavati ju mora vse pogosteje, ker je gnojne tekočine toliko, da je tudi vata vse ne more vsrkati, pa se ji dostikrat pocedi po obrazu. Koža v uhlju in v zunanjem sluhovodu se je spremenila, vsa otečena je, precej rdečkasta, obledela je in otrdela, kot bi bila z blazinic prstov na nogah ali s pete, kot bi hodila po njej in jo neusmiljeno teptala.

Prijetna bi bila, obraz ji je precej mladosten, čeprav ima sina, ki mu bo kmalu osemnajst let. Pogled ji je otroško zaupljiv, največkrat topel, a na hipe poln obupa in nato spet topo, naveličano vdan. Če govori o sebi, so ji besede brez življenja, vse okorne, ko pa ne obstaja zanj nič drugega kakor bolezen. Tolikokrat je morala ponavljati vselej isto, že leta se ni prav nič spremenilo, zdravniki pa so radovedni in vprašujejo vedno znova, prijemajo zdaj za levi in nato za desni uhelj, pritiskajo ob njem in hočejo vedeti, če boli. Ze sami bi lahko odgovarjali na svoja vprašanja, ali pa bi pogledali črte v njenem obrazu in blesk njenih oči, pa razumeli vse. Če pa jo vpraša kdo kaj o otrocih, v hipu zaživi. Rada bi

govorila vselej le o njih, samo o njih pa o prijateljicah iz tovarne, o domu in o delu, a kaj, ko jih v bolnišnici to dosti ne zanima, ko žele vedeti le, kje boli, če ji še teče iz ušes in vse ostalo, kar pač spada zraven.

Že dolgo dela v tovarni gumijastih izdelkov, seveda pa bo morala še dlje kot doslej, da bo dovolj let za pokojnino. In rada dela, vsaj za nekaj ur pozablja vsak dan svoje skrbi, pozablja na stotine drobnih opravil, ki jo čakajo doma, še prav posebej pa pozablja na obe ušesi. Navadila se je že obvez preko glave, a tudi drugi so se navadili nanjo, povedati ji moramo vse precej glasneje kot sicer. Sicer pa tudi stroji močno ropočejo in so že zaradi njih pogovori v delavnici bolj skopi v besedah in glasnejši. Samo prahu je vsepovsod preveč in zrak je oster zaradi kemičnih snovi, ki jih uporabljajo, vkljub temu pa je res prijetneje kakor v bolnišnici, kjer nočejo pozabiti njene bolezni, ki je v tovarni nihče več ne omenja.

Tri tedne je že spet na zdravljenju, najbrž so na njej preizkusili že vse. Pomagali ji naj bi antibiotiki, a se nič ne spremeni, vsaj njej se vse tako dozdeva, prepričana je, da bi bilo najbolje, če bi jo odpustili in poslali domov.

Zdravnik v beli halji sedi za mizo in brska po papirjih, ki so mu jih prinesli. Morda so najzanimivejša poročila mikrobiološkega instituta, kjer so preiskali izcedek iz ušes.

Takoj po sprejemu v bolnišnico so ugotovili tri vrste mikrobov, hemolitični streptokok, stafilokok vrste aureus in proteus, glivic v izcedku ni bilo. Po uporabi antibiotikov se je stanje sicer bistveno spremenilo, ne streptokoka ne stafilokoka niso več našli, iz obeh sred-

njih ušes in iz obeh sluhovodov še vedno curi umazana, rumenkasta tekočina. En povzročitelj vnetij je še vedno v njej, tako sporočajo iz instituta, vzdržal je delovanje antibiotikov, ki mu ni nič škodovalo, preveč odporen je, da bi mu šlo do živga. To je proteus.

Bilo bi res povsem brez smisla, če bi zdravnik poskušal še tako naprej. Ukreniti bo treba kaj drugače. Ker je zdravnik tokrat doktor Kern, se bo

odločil kot že tolikokrat prej za zdravilo iz čebeljega panja, za propolis. Morda bo propolis pomagal.

V ponedeljek je vložil v obe ušesi tampona, prepojena z alkoholno tinkturo propolisa.

V torek je bilo levo uho povsem suho, izcedek iz desnega ušesa je postal redkejši in tudi manj ga je bilo.

V sredo se stanje ni nič spremenilo, tudi v četrtek ne.

V petek je bilo suho tudi desno uho. Proteus je končno moral kloniti!

ČEBELJI PROIZVODI KOT ZDRAVILO V HUMANI MEDICINI

(Referat na II. mednarodnem simpoziju o apiterapiji v Bukarešti)

DR. MAKS KERN

Že veliko let poskušajo zdravniki najti primerno zdravilo za blažitev spremljajočih težav pri bolnikih, ki jih moramo obsevati zaradi narave njih bolezni.

Da bi ugotovili delovanje preparatov iz čebeljih pridelkov, smo na Onkološkem institutu v Ljubljani opazovali bolnike, ki so jih zdravili zaradi malignih obolenj v ustni votlini, na jeziku ali v žrelu. Pri takšnih bolnikih pogosto ne moremo izvesti operativnega posega zaradi neugodne lokalizacije bolezni ali pa zaradi njene razsežnosti. Bolnike zato obsevamo. Po petem ali šestem obsevanju se ponavadi že opazijo na sluznicah ustne votline in žrela prvi znaki reakcije na ionizirajoče delovanje žarkov. Vnetna reakcija (radiummucositis) se stopnjuje z vsakim nadaljnjim obsevanjem. Bolniki tožijo o pekočih bolečinah v ustih in v žrelu, nekateri odklanjajo hrano in raje stradajo, zato seveda veliko hitreje hujšajo in izgubljajo na psihofizični kondiciji. Bolniki dobivajo razna zdravila, ki naj bi jim lajšala bolečine in blažila vnetja na sluznicah, uspešnost takšnega zdravljenja pa je dokaj skromna in je močno odvisna od osebnosti samega bolnika.

Tridesetim bolnikom smo dajali medeni preparat Melbrosin-Propolis, ki so ga jemali po žličkah nekajkrat dnevno. Med so pustili v ustih, da se je topil, in požirali počasi medeno slino. Med in posebej propolis sta zelo dobro učinkovala na posledice žarčenja na sluznicah in s tem tudi na splošno počutje opazovanih bolnikov.

Še boljši uspeh smo imeli s preparatom APIKOMPLEKS, ki so ga pred letom dni pripravili v raziskovalnih laboratorijih strokovnjaki Medexa.

V preparatu Medex-Apikompleks so v optimalnem razmerju v kvalitetni med vmešani matični mleček, cvetni prah in propolis.

Medeni preparat smo dajali skupini 30 bolnikov, za kontrolno skupino pa smo izbrali drugih 26 bolnikov. Vsi so bili moški, stari od 40 do 70 let. Leta starosti niso prav nič vplivala na nastanek mucositis. Bolnikom smo dajali Apikompleks po čajnih žličkah 3–4 krat dnevno. Medeno mešanico so topili v ustih in jo šele po nekaj minutah gohtali. Preparat so začeli jemati šele takrat, ko je zdravnik ugotovil prve znake vnetne reakcije sluznice. Velika večina bolnikov ni imela nobenih dodatnih težav pri jemanju medu, le ne-

kateri so navajali, da jih med rahlo peče, takoj ko ga dajo v usta. Vendar je tudi ta občutek hitro izginil, ko se je med raztopil.

V skupini, ki je dobivala Apikompleks, so bili le štirje bolniki močnejše prizadeti, medtem ko pri ostalih ni bilo videti skoraj nobenih reakcij sluznice na delovanje obsevalnih žarkov. V kontrolni skupini, ki je namesto Apikompleksa dobivala placebo preparat, po barvi, okusu in konsistenci povsem podoben Apikompleksu, je bilo 26 bolnikov. Med njimi jih le sedem ni dobilo vnetja sluznice, vsaj ne tako močno izraženega, da bi jih to motilo. Pri

ostalih je bil mucositis tako močan, da so tožili o bolečinah in vztrajno odklanjali hrano.

Ce izkažemo naše ugotovitve v odstotkih, smo imeli v prvi skupini, ki je dobivala Apikompleks, le 13,3 % bolnikov, ki so slabo reagirali, in 86,7 % takšnih, pri katerih je bil uspeh zelo dober. V kontrolni skupini je odstotek bolnikov z vnetjem dosegel 73,2 % in se reakcija na obsevanje ni pokazala le pri 26,8 %.

Navedeni podatki dokazujejo, da ima med, ki smo mu dodali propolis, matični mleček in cvetni prah, močan zaščitni vpliv na obsevano sluznico.

MEDNARODNI SEJEM PREHRAMBENE INDUSTRIJE V MÜNCHENU

DIPL. ING. ANA MARIJA MIHELIC

Na 11. mednarodnem sejmu prehrambene industrije v Münchenu od 16. do 22. septembra 1976 so sodelovali razstavljalci iz 45 držav. Med njimi so bili tudi zastopniki jugoslovanske živilske industrije.

Obiskovalci smo se lahko seznanili z najnovejšimi dosežki ustreznih področij industrije. Prehrambena proizvodnja je zajemala mesno-predelovalno industrijo, mlekarstvo s sirarstvom in maslarstvom, pekarstvo in sladice, sadje in zelenjavo ter konzerve, vinarstvo in žgane pijače, likerje in brezalkoholne pijače. Med strojno opremo so bili stroji za predelavo in vakumsko pakiranje mesa, stroji za pakiranje sadja in zelenjave ter marmelad in džemov, med gostinsko opremo pa so razstavljali avtomatske pomivalne stroje, avtomate za točenje vin, žganih pijač, za hladne in tople napitke, avtomate za kavo in hladilno opremo.

Med prehrambenimi artikli so razstavljali tudi med, in sicer sortne vrste iz Bolgarije in Sovjetske zveze, Poljaki pa so predstavili medico.

Kot največji proizvajalec medu in preparatov na osnovi medu in ostalih čebelnih pridelkov iz Jugoslavije se je v Münchenu predstavil tudi Medex iz Ljubljane. Razstavljal je sortne medove, Kranjsko medico in preparat Medex-Apikompleks. Veliko zanimanja so pokazali tako obiskovalci kot poslovni specializirani tuji partnerji za Kranjsko medico in še posebno za preparat Medex-Apikompleks. Ta je na »IKONA 76« predstavljala najnovejši proizvod te vrste na svetu. Obiskovalci smo lahko na tem mednarodnem sejmu opazili, da je Medex edini in prvi na svetu, ki je dal na tržišče vrhunski preparat, ki združuje pomembne čebelne pridelke. S svojo predstavitvijo na »IKONA 76« v Münchenu je Medex propagiral in zastopal med in artikle na osnovi medu ter drugih čebelnih pridelkov in s tem navezoval stike s specializiranimi poslovnimi partnerji sveta. Na mednarodnem sejmu je Medex pridobil nove možnosti izvoza, kar pomeni boljši razvoj delovne organizacije.

ORGANIZIRAJMO SKUPNO KUHO VOŠČIN!

LOJZE KASTELIC

Pridobivanje čistega čebelnega voska iz voščin je eno najbolj nevšečnih opravil v čebelarstvu. Čebelarji, zlasti manjši, se ga neradi lotevajo, zato nam veliko tega čebelarskega zlata propade že v zavrženih voščinah. Prav tako nam ga veliko ostaja v tropinah po nestrokovnem, oziroma pomanjkljivem pridobivanju, h kakršnemu se ponavadi zatečejo čebelarji, ko si ne znajo, ali pa ne morejo drugače pomagati. To velja zlasti za manjša čebelarstva, pri katerih se prek leta nabere tako malo voščin, da se jim zanje ne izplača nabavljati za pridobivanje voska potrebnega inventarja.

Tako so čebelarji pospeševalci že od nekdaj priporočali organizirano skupno pridobivanje voska. V ta namen naj bi se združilo več čebelarjev v določenem čebelarskem okolišu ali v ustrezni čebelarski organizaciji. Pridobivanje voska pa seveda lahko organizira in prvezame tudi ustrezna delovna organizacija.

Za pridobivanje voska iz voščin se nam ponujajo najrazličnejše priprave in pripomočki: od navadnega sokovnika, sončnega in parnega topilnika, pa do najrazličnejših stiskalnic ter ogromnih parnih centrifug, kakršno, denimo, uporablja največje čebelarstvo na svetu »Miel Carlotta« v Mehiki, in s katero je možno vsako minuto pridobiti nad kilogram voska. Žal ima skoro vsaka teh priprav večjo ali manjšo hibo: ene imajo premajhno kapaciteto, druge zopet ne jamčijo zadostljiv odstotek dobiti, tretje so predrage, skratka, težko bi se med njimi odločili za takšno, ki bi bila za vsestransko priporočilo.

Prav v zadnjem času se čebelarji čedalje bolj oprijemljejo starega, da tako rečem, klasičnega načina pridobivanja voska; se pravi, kuhanja in prešanja v ustrezni stiskalnici, obdani s slamo. S kuhanjem in prešanjem zavre-

te brozge iz voščin so pridobivali vosek že od pamtiveka stari mojstri medicarji in svečarji, zato ga nekateri še danes imenujejo lectarski način. In ker je ta način še danes najustrežnejši, zlasti za skupinsko kuho voščin, naj bo tokrat govora le o njem!

Skupna organizirana kuha voščin se prične z zbiranjem in ocenjevanjem voščin. Voščine so namreč po kakovosti zelo različne, hkrati pa dajo zelo različen odstotek voska. Pri prevzemu v skupno kuho moramo torej zelo paziti, da se nam ne zamešajo voščine z gnilo zalego, ali celo zalego, ki je okužena po čebelni hudi gnilobi, dalje usmrane voščine, to je take, ki so se zaradi predolgega namakanja v vodi že usmradile, že delno kuhane in pripaljene voščine, katere nam prav tako lahko usmrade in počne celo kuho, skratka vse sumljive in smrdeče voščine. Te moramo namreč kuhati posebej!

Pri ocenjevanju odstotka voska pa moramo prav tako paziti, da nam v skupno zalogo kdo ne podtakne satov, ki so še močno medeni ali pa zanešeni s cvetnim prahom. To se dogaja zlasti v letih, ko pridelajo čebelarji tak med, ki se ne da popolnoma istočiti. Jasno, da med ali cvetni prah ne dasta voska, sta pa občutno cenejša, v satju pa celo brezvredna in ne bi bilo prav, da bi s svojo težo vplivala na skupen odstotek dobiti. Vedeti moramo tudi, da je od voskovnega molja močno izjedeno satje polno iztrebkov, ki pri kuhi vežejo vosek nase, tako da se ne da iztisniti iz njih. To velja tudi za zeleno plesen, katera se pojavlja ponavadi v voščinah, zlasti pokrovcih, ki so stisnjene v kepe.

Sicer pa določamo odstotek voska v voščinah v razponu od približno 25 % do 90 % od celokupne teže. Tako nam dajo prav stari sati — čebelarji jih imenujemo podplate — katerih starost

lahko ugotovimo že po teži in popolni neprosojnosti, komaj 25—30 odstotkov, prosnejši od 30—40 odstotkov, povsem prosjni — sem spadajo tudi pri- zidki in drobir — pa od 40—70 odstot- kov. Nad 70 in največ do 90 odstotkov nam dajo pokrovi in novi sati, dočim se nam deviško, to je povsem novo satje, stopi skoro stoodstotno.

Pri satovju se lahko odločimo še za drug način ocenjevanja. To je po šte- vilu prinešenih satov. Že precej staro pravilo med čebelarji velja, da mora dati star sat voska za novo satnico. In ker iz enega kilograma voska lahko napravimo 10 do 12 satnic Alberti-Zni- daršičeve mere, lahko vzamemo v kuho 10 do 12 AZ satov za 1 kg voska ne glede na njihovo prvotno težo, se pravi težo voščin iz 10 do 12 satov, iste me- re, seveda!

Ko smo tako prevzeli in ocenili vo- ščine posameznim sodelavcem, se loti- mo kuhe skupno ali pa prepustimo ku- ho izkušenemu čebelarju. V prvem pri- meru razliko od ocenjenega odstotka dobiti lahko po kuhi še razdelimo ali pa odtegnemo vsem prinašalcem vo- ščin, v drugem pa moramo od kuhar- ja dobiti jamstvo, da bodo prinašalci dobili ocenjen odstotek voska po kon- čani kuhi. Kuhanje samo pa se ponavadi plača v denarju po 1 kilogramu voščin!

Brozgo za kuhanje pripravimo v primerni posodi — kotličku ali večjem, emajliranem loncu — tako, da jo na- polnimo do ene tretjine z mehko vodo. Drugo tretjino posode napolnimo z vo- ščinami, ki naj bodo različno mastne, se pravi z različnim odstotkom voska in katere smo predhodno vsaj en dan namakali v vodi. Ena tretjina posode naj ostane prazna, da nam brozga pre- hitro ne skipi. Brozgo kuhamo na zmer- nem ognju, dokler nam pošteno ne zavre.

Medtem pripravimo stiskalnico za prešanje brozge. Dobra je vsaka, malo bolje izdelana sadna stiskalnica. Le obod, pod in pokrov za stiskanje mo-

rajo biti leseni. Tudi letve na obodu ne smejo biti preveč narazen, največ do 5 milimetrov. V stiskalnico name- stimo močnejšo, platneno vrečo, ali pa jo znotraj obdamo s škropno slamo, tako da napravimo nekakšno slamnato gnezdo. Vanj oziroma v vrečo stresemo zatem vrelo brozgo, katero smo med kuhanjem dodobra premešali in zdro- bili. Stresemo vso naenkrat! Zatem vre- čo na poseben način zgoraj zapremo ali pa brozgo v preši tudi zgoraj pre- krijemo s slamo in jo začnemo stiska- ti tako, da iztiskamo vosek in vodo skozi vrečo ali slamo in obod na dno stiskalnice. Od tam mešanica odteka v podstavljeno posodo, kjer se vosek zbira na vrhu, voda pa na dnu posode. Na vrhu se nam vosek oblikuje v ko- lač, pod katerim se nabere vsa drob- na umazanija, ki smo jo med stiska- njem tudi iztisnili iz stiskalnice.

Med prešanjem se nam iztekajoč vosek kmalu toliko ohladi, da se začne strjevati na dnu stiskalnice. Za ta pri- mer moramo imeti pripravljeno vrelo vodo, s katero z obilnavjem odtopimo in odplakujemo strjajoči se vosek v podstavljeno posodo. To delamo toliko časa, dokler priteče iz stiskalnice še kaj voska.

Zatem prešo razdremo, odstranimo tropino in jo pripravimo za ponovno prešanje. Med prešanjem moramo pri- praviti in zavreti novo brozgo, katero zopet čimprej stresemo v stiskalnico. Z delom moramo namreč čimbolj hi- teti, da se nam stiskalnica preveč ne ohladi.

Kolač, ki se nam je medtem v pod- stavljene posodi strdil, vzamemo ven in ga očistimo na spodnji strani. Take ko- lače, kakor tudi druge ostanke čistega voska ponovno stopimo in med toplje- njem oblivamo z vročo vodo z malo kisa. Na ta način vosek dokončno oči- stimo — čebelarji pravijo, da ga ope-remo — ter ga vlijemo v primerne ka- lupe ali posode, kjer se nam bo strdil v željeno obliko in velikost.

ČEBELARSKO ZDRUŽENJE »FRANCE-MIEL« (FRANCIJA)

Članek je napisal Pascal Leclercq, predsednik zadruga »France — Miel«. Objavljen pa je bil v letošnji avgustovski številki revije *Revue Française d'Apiculture*.

Ustanovitev — organizacija

»France—Miel« uradno obstoja od pomladi 1958. Vendar pa so poklicni čebelarji že več let prej mislili na ustanovitev združenja, in sicer predvsem iz dveh vzrokov:

— »prehrambeni« aktivnosti svojega sindikata so želeli dati ekonomski in pravni okvir,

— razviti so želeli organizem, ki bi bil sposoben normalizirati tržišče medu, ki je vse bolj propadalo; organizem torej, čigar proizvajalci bi imeli kontrolo v svojih rokah, obenem pa bi bili za vse odgovorni sami.

V treh letih tipanja so lahko ustanovitelji po eni strani opazili razpon med splošnim začetnim navdušenjem in postavljenimi cilji ter sredstvi, s katerimi bi jih dosegli. Po drugi strani pa so spoznali, da ne more obstajati nič kolektivnega brez trdnega in strogega pravilnika. Končno si je leta 1961 »France—Miel« oblikovala upravno-organizacijski okvir, v katerem se še danes razvija. Njen statut je takšen, kot so statuti drugih kmetijskih zadrug. Svoje člane so prosili, da vsako leto javijo število panjev, ki jih imajo, in jim oddajo ves pridelek. Ali bolje, samo 9/10, kajti čebelarjem niso želeli povsem preprečiti individualne prodaje medu, čeprav je to prepovedano v drugih kmetijskih vejah, naj omenimo samo vino in mleko. Mnogi člani niso sprejeli tega osnovnega pravila oziroma zahteve, ker pač niso razumeli smisla. Nekateri so se raje vrnili k individualni prodaji, ki

se jim je zdela manj prisilna, nekateri pa so izbrali druge oblike zadružništva, ki so se jih prav tako zdele manj prisilne, vendar so se tudi te od tedaj spremenile. Vendar je vzrok takšne zahteve preprost. »France—Miel« je morala poznati količino pridelka svojih čebelarjev, če se je skušala izogniti zastareli vlogi zadrug, ki so zgolj kopirale odvečne zaloge in so bile povsem neučinkovite na tržišču medu. Prizadevala si je oblikovati se v združenje, ki bi omogočalo boljšo tehnologijo medu in njegovo uspešnejšo prodajo.

Temu prvemu pravilu so v čebelarški zadrugi sledila še druga, prav tako pomembna za prihodnost zadruga in njenih članov:

— na podlagi znanstvenih raziskav medu so izdelali tehnični pravilnik, ki služi kot temelj tarifni tabeli za plačevanje po kvaliteti. V veljavi je že pet let in omogoča, da potrošniku vedno ponudijo kar se le da izbran produkt (sortni med).

— Že takoj v prvih letih obstoja so se odločili za prvovrstno embalažo, urejeno po enotnih predpisih (300 in 50

Transport sodov medu v ogrevalne komore

**Skladišče medu.
Paletni sistem
olajšuje delo
in omogoča
hiter transport**

kg), ki omogoča pravilno shranjevanje plemenitega sladkega produkta.

— Organizirali so mesečno izplačevanje, ki omogoča združnim članom skozi vse leto stabilen proračun, ob koncu leta pa delijo dobiček.

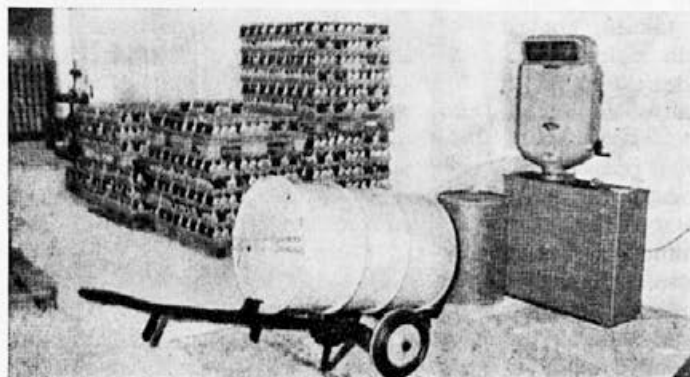
— Člani so sproti pošteno in brez izgovorov obveščeni o svoji zadrugi, o njenih težavah in uspehih, da lahko razumejo stvari in morebitna prizadevanja, ki bi jih zadruga zahtevala od njih.

— »France—Miel« ni nikdar obljubljala ničesar izjemnega, prizadevala si je vse napraviti kar se najbolje da. Prepričani so, da ni vredno hiteti, temveč da bo previden in uravnotežen razvoj najboljše zagotovilo za njihov uspeh. Prepričani so tudi, da si morajo najprej pomagati sami, nato šele računati na druge.

Realizacija — tehnična oprema

Po letu 1961 je »France—Miel« v naslednjih petih letih preverila svojo upravičenost, kapaciteto svoje prodaje in upravno-organizacijsko delovanje ter zbrala rezerve, ki so pomagale pri izvedbi naslednje etape v njenem razvoju. V letih 1965/1967 so se odločili, da zadrugo preselijo v njene lastne prostore. Izkušnje, ki so jih nabrali do tedaj, prihranki petih let, kapital, ki so ga člani vpisali preko določenih predpisov in disciplina vseh članov so jim omogočili, da so oblastem predložili dosje, trdno izdelan na upravnem, tehničnem in finančnem področju. Realizacija je veljala 1,250.000 francoskih frankov (vrednost v letu 1968). Zgradba 1200 m² je zrastle na zemljišču 1,5 ha v Port-Lesney (Jura).

S svojo tehnično opremo je eden

**Avtomatske
tehnice
omogočajo
hiter prevzem
medu**

najboljših obratov v Evropi za polnjenje in skladiščenje. Že sedem let funkcionira samo s petimi zaposlenimi osebami (400 do 500 ton prometa na leto):

- 1,5 osebe v pisarni,
- 1,5 osebe pri polnjenju,
- 1 oseba v laboratoriju,
- 1 oseba (predsednik) v trgovini in upravi.

V resnici je to minimum, ki bi ga želeli razširiti za eno ali dve osebi.

Obrat jim omogoča:

- sistematično kontrolo 3000 vzorcev medu na leto,
- razkladanje, tehtanje, odvzemanje vzorcev in skladiščenje 12 ton medu v treh urah,
- nakladanje 20 ton vskladiščenega medu v eni uri,
- skladiščenje 6 ton medu na 1 m²,
- gretje in topitev 6 ton medu v 4 ali 48 urah, odvisno od letnega časa,
- dve osebi napolnita tedensko 50 tisoč kozarcev po 1/2 kg, kar pomeni, da je pripravljeno za ekspedit 115—135 kg medu na uro.

Kooperanti — cene — rezultati

»France—Miel«, ki so jo organizirali čebelarji, je resnično združenje čebelarjev. Čeprav so bili organizatorji poklicni čebelarji, niso nikdar pozabili na potrebe amaterskih čebelarjev, ki so se jim lahko priključevali preko okrajnih zadrug. Danes je priključenih devet takšnih zadrug. »France—Miel« pomaga pri razvoju produkcije medu v pokrajinah, od koder so te zadruge.

Vsi člani zadruge so prisotni v njeni generalni skupščini in aktivno sodelujejo na sejah. Svet zadruge nenehno skrbi, da izpolni, kar člani pričakujejo od zadruge, predvsem pravilno plačilo. Ob tem je treba poudariti, da je zadruga tudi v težkih letih na začetku točno določila, kaj so njene obveznosti do članov. Prepričani so, da so bila njihova plačila vedno zadovoljiva in da so omogočala članom živeti od čebelarstva, razširjati njihovo dejavnost in imeti položaj neodvisnih proizvajalcev.

Laboratorijske analize omogočajo oceno kvalitete meda

Vse to mogoče ne velja le za leta 1966, 1976 in 1968, v katerih je bilo tržišče medu posebno neugodno, istočasno pa je zadruga gradila stavbo v Port-Lesney.

V letih 1961/1962 do 1971/1972 se je tonaža prodanega blaga v zadrugi pomnožila za 10-krat, število kupcij za 9-krat, lastni kapital za 12-krat.

Pogosto so »France—Miel« hvalili kot specialista za sortni med (lavanda, rožmarin, itd.), kar je in ni res. Kajti med zadrugnimi člani so čebelarji z velikimi izkušnjami v produkciji sortnega medu, tipičnega za njihove pokrajine. Obenem pa je to mišljenje že v samem temelju netočno, saj si je »France—Miel« vedno prizadevala za dobro prodajo medu na splošno, medu, ki je iz Francije in ki ga imenujejo »Miel Toutes Fleurs.*« In prav v tem smislu so potekali njihovi napor v taki meri, da prodaja tega medu znaša 80 do 90 % celotne prodane tonaže, specialne vrste medu pa ostali odstotek.

Tujega medu pa praktično niso prodajali, saj je predstavljal le 1 do 2 % celotne tonaže njihove prodaje. Sicer pa

* — cvetlični med — mešani med

so prepričani, da se tak tip prodaje ne tiče združenja, ki si prizadeva postati združenje vseh francoskih proizvajalcev medu. Izogniti se skušajo mišljenju trgovcev, da se francoski med bolje prodaja, če najprej ponudijo cenen tuj med. To je tako zmoten kot popačen argument.

Vseh 15 let so odločno molčali o svojem delovanju, ker so pač mislili, da morajo najprej zadovoljiti svoje člane, predvsem pa se ne prezgodaj veseliti zmage! Sedaj imajo občutek, da je vse, kar so uresničili, izjemne vrednosti na vseh področjih, in da je dobro, da kolegi čebelarji zvejo o tem. Konec je obdobja, v katerem niso želeli po-

večati števila svojih članov. Sedaj so prepričani, da so doprinesli svojim članom mnogo koristnega.

Cebelarska zadruga »France—Miel« omogoča svojim članom tehnični napredek, kakršnega individualno nihče med njimi ne bi mogel doseči, zagotavlja jim neodvisnost zaradi regularne prodaje njihovih proizvodov, prodaje, ki jo lahko kontrolirajo z lastnimi sredstvi. Kaj ni to mnogo bolj privlačno kot direktna prodaja po vsaki ceni?

Cebelarji »France—Miel« iskreno mislijo, da bo s pomočjo poštene in močne zadruge postal njihov poklic mnogo močnejši in mnogo bolj cenjen kot je sedaj. Razširil se bo in užival spoštovanje.

PREVOZI ČEBEL V ZDA

B. F. DETROY, AGRONOMSKA RAZISKOVALNA SLUŽBA ZDA,
AGRONOMSKI ODDELEK, MADISON, WIS.

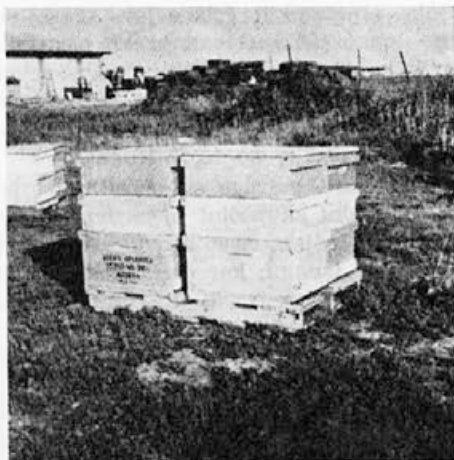
Čebele prevažajo v nekaterih državah Amerike (ZDA) zato, da izkoristijo različne paše. Seveda je selitev potrebna tudi, da čebele oprašijo sadno drevje in poljščine. Nekateri čebelarji pa selijo čebelje družine iz severnih področij Združenih držav na jug zato, da tam čebele ugodneje prezimijo in imajo boljše pogoje za spomladanski razvoj. Večkrat je paša še takrat, ko se že vračajo nazaj na sever.

Obiskali smo 28 čebelarjev v treh državah (ZDA), da bi se seznanili s sodobnimi metodami prevažanja čebel, ki naj bi oprašile sadno drevje in da bi proučili vse pogoje, ki so potrebni za pravilno namestitev čebelnih družin. To je bilo potrebno zato, da bi lažje ugotovili, kakšna naj bo oprema, ki bi najbolj ustrezala za prevoze čebel. Proučevali smo prevoze čebelnih družin na mandljeve nasade v Kaliforniji, limone nasade na Floridi ter jabolčne sadovnjake v Washingtonu.

OPAZANJA

Čebelarji, ki smo jih obiskali, selijo čebele po večkrat na leto zaradi medu,

opraševanja in boljšega razvoja družin. V Kaliforniji jih selijo na vsa področja države tudi do petkrat na leto. Mnogi selijo čebele iz Washingtona v Kalifornijo, da oprašijo mandljeve nasade in da se razvijejo, potem pa se vrnejo v Washington, ker je tam čas za opra-

Paleta s štirimi panji, kjer so panji obrnjeni v isto smer

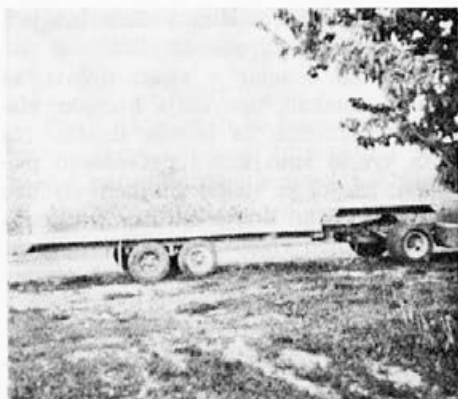
ševanje jablan. Iz severnih držav vozijo večinoma vsi na Florido.

Vsak čebelar, ki smo ga obiskali, je bil prepričan, da ima najprimernejšo in najboljšo opremo za prevoze. Poudarjali so, da skušajo sami najti najboljšo opremo in da niso zainteresirani, da bi to zamenjali za druge, znane opreme. Morebitni stroški niti niso razlog za to odločitev, ampak njihova nagnjenost k samostojnosti in iznajdljivosti.

PALETE — (LESENI PODSTAVKI)

Od tistih, ki selijo čebele na palete, smo obiskali dva čebelarja v Washingtonu, mnoge v Kaliforniji in Floridi. Običajno namestijo po štiri družine na paletu tako, da so z zadnjimi stenami tesno skupaj, izhodne odprtine pa so obrnjene navzven. Od teh štirih družin na paleti imajo po dve družini obrnjeni v isto smer (Slika 1).

Skupina sedmih družin na paleti pa ima družine obrnjene v tri smeri in pri treh kolonijah na paleti so te razvrščene v ravni vrsti, z žreli, obrnjenimi v isto smer. Žrela, zlasti pri velikih paletah, lahko povzročajo težave pri razvrščanju. Zato so nekateri čebelarji zamenjali paletu za šest družin s paletu za štiri družine. Nekateri čebelarji uporabijo gornjo stran palete kot

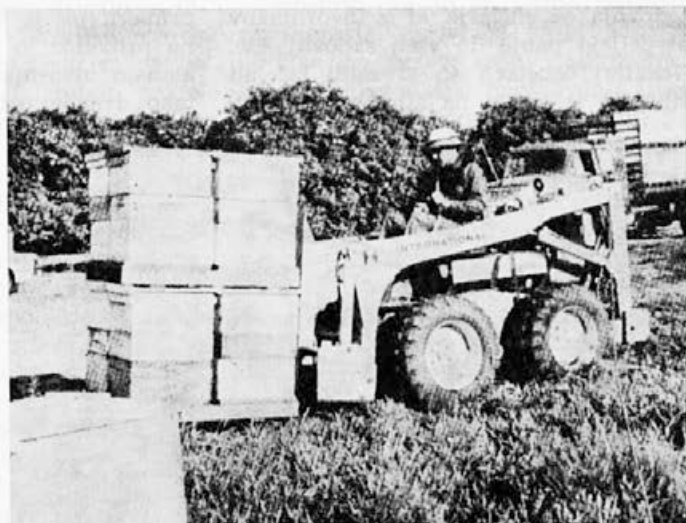
dno panja. Na paletu pribijejo zagozde ter kose žlebasto oblikovanih jeklenih plošč, da držijo panje trdno na mestu. Drugi sestavijo palete tako, da panje tesno namestijo in pričvrstijo s kovinskimi ali lesenimi klini. V Floridi dajo panje narazen od 2,5 do 5 cm, da preprečijo trohnenje lesa, ki ga povzroča vlaga in dež. V Washingtonu, kjer čebelarji prevažajo družine v sadovnjake, panje z jermeni pritrdijo na palete.

TOVORNJAKI

Tovornjaki, ki se uporabljajo za prevoz družin, so zelo različni. Od 3 ton nosilnosti pa do vlačilca s štirikolesnimi dvoosnimi prikolicami. Ta, zadnji,

Slika zgoraj:
Prikolica, ki
jo vleče eno-
tonski vlačilec
in je za 148
panjev (LR)

Slika desno:
Viličar s
pogonom na
štiri kolesa
pri nakladanju
palet na
kamion

lahko pelje 468 družin. Večina teh prikolic je nizka.

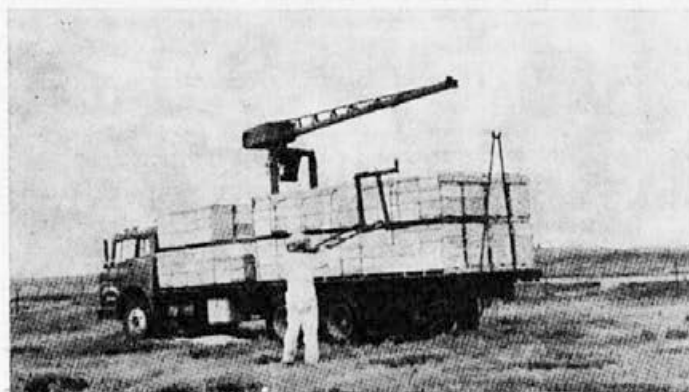
Vsaj en čebelar v vsaki državi, ki smo jo obiskali, uporablja 1-tonske vlačilce s prikolico za prevoz družin. Na dveh krajih smo videli petkolesno prikolico, ki jo je vlekel majhen vlačilec (Slika 4). Tako imajo okretno vozilo za vleko, majhen vlačilec pa lahko uporabljajo še drugje. Za pričvrstitev panjev na vozilo potrebujemo več posameznih krajših vrvi, s katerimi lahko povežemo hitreje in lažje, kot pa da uporabimo eno samo dolgo vrv za pričvrstitev celotnega tovora. Nekateri tovarnjaki so opremljeni z ročkami, da lahko dobro zategnejo in pričvrstijo vrvi. Čebelarji, ki selijo čebele iz severnih držav v južne, največkrat uporabljajo poltovornjak s prikolico. Prikolica je lahko ravna, odprta ploskev ali s stenami. Poklicni šoferji včasih prevzamejo prevoz čebel, toda čebelar je sam odgovoren za nakladanje in razkladanje vozila.

NAKLADALCI

Najpogostejši stroj, ki se uporablja za natovarjanje palet, je štirikolesno vozilo z vilicami, ki lahko dvigne 800 kg (slika 6). Viličasta dvigala, montirana na traktorje, se tudi pogosto uporabljajo. V Washingtonu imajo lastniki sadovnjakov viličarje, ki iz tovarnjakov prepeljejo panje do vseh sadovnjakov. Nekateri čebelarji so si sami izdelali viličarje iz vozila na štiri kolesa. Njihova

prednost pred navadnimi viličarji je večja hitrost. Nekateri traktorji, na katerih so bila montirana viličasta dvigala, so imeli komandne ročice obrnjene tako, da je nakladalec lahko bolj opazoval nakladanje. Nekateri viličarji so imeli eno ali dvojno dvigalo tako opremljene, da so lahko premikanje in poravnavanje panjev upravljali kar s sedeža v kabini. Uporabljajo se tudi nakladalci s pregibno gredjo. In to v kombinaciji s tovarnjaki ali prikolicami. Neki čebelar je imel težko dvizno gred na tovarnjaku, tako da je lahko naenkrat dvignil paletu s štirimi panji (slika 7). Ostala gredna dvigala, ki smo jih videli, so uspela naložiti naenkrat le en panj, dva pa le, če sta bila panja postavljena eden na drugega. V enem primeru pa je bilo dvigalo montirano na prikolico in je lahko istočasno nakladalo tovarnjak in prikolico. Vendar tako dvigalo težje uporabljamo, kadar

Slika zgoraj:
Prikolica z
dvižno gredjo

Slika spodaj:
Druga izvedba
nakladalca
s premično
osjo

moramo panje razporediti v sadovnjaku.

Zato so v Washingtonu, kjer so pripeljali panje za opravevanje jablan v sadovnjake, morali čebelarji sami nositi panje. Nakladanje palet z viličarji je trajalo od 8—12 sekund za panj, odvisno od mesta tovarnjaka s paletami in terena. Za nakladanje ene palete na drugo in nato natovarjanje obeh skupaj so potrebovali prav toliko časa, kot če so natovorili eno samo paleto.

Če damo viličar na traktor, je proces sicer nekoliko počasnejši, toda delavec je lahko bolj pazljivo ravnal s panji. Če so natovarjali po eno družino z dvizžno gredjo, so potrebovali okoli 15 sekund.

PRIKLJUČKI ZA VILIČARJE

Kadar uporabljajo viličarje, jih običajno priklopijo za vlačilec. Nakladalec, ki je vgrajen v vozilo na štirikolesni pogon, običajno ne potrebuje vlačilca. Najpogostejši priključek je nizko, kombinirano vozilo. Ta priključek ima obešene nakladne rampe, ki jih lahko zložijo, kadar ga želijo privezati in vleči (slika 9). Druge vrste priključek, ki smo ga videli, je bil na dveh kolesih in je imel mnogo večje nakladno dvigalo kot prejšnji tip. Kolesa so bila mnogo večja in nakladno dvigalo je bilo visoko nad zemljo. Zložljive rampe so se prav tako uporabljale za nakladanje. Čebelarji, ki priklapljajo nakladalce za vlačilce, so se zelo zanimali za tako kombinacijo.

STANJE ZEMLJIŠČA

Zemljišče je lahko zelo vlažno, lepljivo blatno ali pa iz drobnega peska. Če hočejo na taka področja pripeljati panje, so uporabili vozilo s pogonom na štiri kolesa.

V mandljevih nasadih so namestili čebelne družine ob cestah, ki potekajo skozi nasade. Na Floridi so postavili čebelne družine na prazna mesta med limonovimi drevesi. V Washingtonu pa so, kakor je sadjar želel, namestili če-

belje družine po vseh poteh med vrstami jabolčnih nasadov.

ZAKLJUČKI

Panji na paletah se lahko natovorijo in raztovorijo mnogo hitreje kot posamezni panji. Najprimernejši način dela s paletami je vozilo s pogonom na štiri kolesa in z viličastim dvigalom, ki lahko pripelje panje tudi na področja, kamor vozilo s pogonom na dvoje koles in opremljeno z dvigalom ne more. V plantažah je dovoz in razkladanje panjev zelo težavno za tovarnjake, ki imajo dvizžno gred. Čeprav je traktor z dvigalom dvakrat dražji kot tovarnjak z dvizžno gredjo, je mnogo bolj uporaben. Za čebelarje, ki večkrat na leto selijo svoje družine, so torej najprimernejše palete in traktorji. Težki tovarnjaki večini čebelarjev niso potrebni. Petkolesna prikolica je dovolj prostorna za tovor, vleče pa jo lahko že 1-tonski vlačilec. Ta, manjši vlačilec je bolj ekonomičen tudi za druge čebelarje prevoze.

Iz vsega tega lahko zaključimo, katera je najprimernejša oprema za čebelarja, da bo najbolje prevažal svoje družine, izkoristil sedanje potrebe po opravevanju poljščin in zaščitil čebele med prevozom.

Mislimo, da je še vedno potrebno raziskovati, kakšna je najprimernejša oprema za prevoz panjev. Priporočamo, da bi se takšno raziskovanje izvedlo tudi na vseh drugih področjih. Vse to bi zelo pripomoglo k napredku čebelarstva.

Panje lahko po potrebi različno razvrščamo na palete. Tako, da skušamo premostiti slabosti, ker so panji včasih tako tesno skupaj. Proučevati moramo, kako naj razvrstimo panje na palete in kako jih razporedimo po poljih. Opazovati moramo, kako to učinkuje na družine. Ugotoviti moramo, kako učinkovito je opravevanje. Desetsatarji ali osemsatarji pustijo preveč praznega prostora na tovarnjaku. Zato bi bil skrajni čas, da bi ugotovili najprimer-

nejšo velikost panjev, da bi jih lahko več natovorili. Prav tako naj bi upoštevali velikost družine in poseben prostor za hrano. To bi zelo olajšalo in pospešilo prevoze ter pretovarjanje, panji pa se med vožnjo ne bi premikali.

Ce se bo prevažanje čebelnih družin nadaljevalo ali celo naraščalo, potem moramo prevažanje najbolje organizirati, da si bomo čim bolj olajšali delo ter prihranili čas.

prevod prof. Lado Kastelic

LITERATURA: Paletizacija čebeljih panjev (Eckert J. E.)

Vlečno vozilo za viličar

NEKATERE LASTNOSTI PROPOLISA

Nepravilna uporaba propolisovih pripravkov je tudi lahko škodljiva

V. J. POČINOK - DOCENT

Iz dosedanje že kar obširne tuje literature je razvidno, da ima propolis dragocene zdravilne lastnosti. Njegove biološke sestavine so končno prodrle v arzenal terapevtskih sredstev in jih je začela uporabljati medicina in veterina. Dosedanje raziskave so pokazale, da propolis na vsak način blaži bolečine, preprečuje in zdravi vnetne procese, uničuje mikrobo, ki povzročajo bolezni in celi rane.

Že nekaj let niso neznane zdravilne lastnosti propolisa (zadelavine) tudi našim čebelarjem. Zato jih je vedno več, ki ga na različne načine pripravljajo za zdravljenje nekaterih bolezni, predvsem v obliki špiritne raztopine ali pa maže. Kakor pa nobeno zdravilno sredstvo ni za vse primere in ob vsakem času, tako je tudi s propolisom, o čemer poročajo v najnovejši številki Pčelovodstva asistent katedre za mikrobiologijo kijevskega medicinskega inštituta V. J. Počinok in zdravnika A. N. Peščanskij in I. V. Mudrij. Zato bo prav, če na kratko seznanimo tudi naše čebelarje z njihovimi dognanji. Tako le poročajo:

Pred petimi leti smo začeli raziskovati lastnosti propolisa na katedri mikrobiologije kijevskega medicinskega inštituta. Zdravnik kirurg A. N. Neščanskij je predlagal uporabo 5% špiritne raztopine propolisa v kirurški praksi. Takrat je pa že eden od zgoraj navedenih avtorjev dokazal, da 5% špiritna raztopina v razmerju 1:8 in 1:4 učinkovito deluje na vrsto povzročiteljev infekcijskih obolenj. Pozneje pa je bilo ugotovljeno, da ta preparat uniči določene bacile, ki povzročajo posamezna obolenja. Hkrati s temi raziskavami so zdravniki na eni izmed kirurških kateder inštituta dokazali, da 5% špiritna raztopina v razmerju 1:4 (en del propolisa in štirje deli vode) učinkovito vpliva na zdravljenje ran.

Da bi pa ugotovili dejavnost propolisa na organizem, smo izvedli vrsto raziskav na laboratorijskih morskih prašičkih. V teku tedna smo jim dajali različne doze vodeno-špiritne raztopine, pri čemer je ena skupina dobivala raztopino v notranjost organizma, druga skupina pa podkožno. Pokazalo

se je, da je optimalna doza za morske prašičke 2,4 mg raztopine propolisa na kg telesne teže. Povečala se je telesna teža, povišala aktivnost krvnih faktorjev, od katerih je odvisna odpornost organizma proti infekcijskim obolenjem. Pri dajatvi propolisa v notranjost organizma so bili opazni enaki pojavi, vendar pa v manjši meri. Na srčno dejavnost in sestav krvi morskih prašičkov ni kvarno vplivala raziskovalna doza. Če pa so živali dobivale večjo dozo (npr. 5 mg in več na en kg njihove teže) je popustil apetit, živali so hujšale, postale apatične, število belih krvnih teles se je v krvi povečalo in zmanjšala se je dejavnost srca.

Ugotovili smo, da je dopustna doza propolisove raztopine za morske prašičke 2,4 mg na kg njihove teže. Ti podatki pa govorijo za to, da se pri zdravljenju ljudi ne sme prekoračiti 15 do 20 kapljic 5 % špiritne raztopine, če je pacientova teža 60–70 kg. Povečanje te doze lahko privede do slabih posledic.

Na podlagi do sedaj objavljenih in naših preizkusov smo prišli do zaključka, da je uporaba propolisovih preparatov v zdravstveni praksi perspektivna. Na vsak način pa to vprašanje zahteva poglobljeno preučevanje v pogle-

du doziranja preparatov za različne bolezni. **Nedopustna je uporaba samovoljnih večjih doz** (z žličkami ali zajemalkami).

Ko zdravstvena veda poudarja dragocene zdravilne lastnosti propolisa, pa je hkrati zelo previdna. Tako je šele 1975. leta odobril farmakološki komite Sov. zveze uporabo supozitoria (svečke) s propolisovim koncentratom, kar nekateri naši čebelarji že nekaj let prakticirajo. Šele tedaj, ko so preizkusili svečke s propolisovim koncentratom v prvi kirurški kliniki kujbiševskega medicinskega inštituta in znanstveno raziskovalnega laboratorija proktologije v Moskvi, je dala uprava za uporabo novih zdravilnih sredstev in medicinske tehnike navodila za medicinsko prakso. V priporočilih navajajo vnetje hemeroidnih vozlov, gnojenje, erozijo sluznic črevesja, pospešeno cepljenje ran pri operaciji, zdravljenje spazme črevesja, odpravo bolečin in paraproktito.

V 8. številki Pčelovodstva pa dajeta dr. bioloških znanosti prof. V. P. Kivalkina in kandidat veterinarskih znanosti, docent A. A. Barskov obširnejša navodila za določene propolisove pripravke v zdravstvene namene.

prevod Martin Mencej

(Pčelovodstvo 7/76)

MLEČNI SLADKOR ZASTRUPLJA ČEBELE

POVZETEK:

Mleko in mlečni izdelki predstavljajo beljakovinski dodatek v prehrani čebel. Laktoza (mlečni sladkor) vsebuje 50 % posnetega mleka v prahu in 70 % sirotke v prahu. Ko smo v našem laboratoriju hranili čebele s sladkornim sirupom, ki je vseboval komaj 4 % laktoze (v trdnem stanju; v tekočem stanju je to 2 %), so čebele pomrle. Torej, kadar z mlečnimi izdelki hranimo čebele, ne smemo prezreti sladkorja v mleku kot potencialne nevarnosti.

Čebele niso sesalci, ki jih je treba dojit:

Prevladuje napačno mnenje, da je redilna hrana, ki jo dajemo otrokom, prav tako primerna za čebele. To ni res. Laktoza (mlečni sladkor) zastruplja čebele.

Mlečni izdelki veljajo že 40 let cenen beljakovinski dodatek čebelji hrani. Ko produkti sirotke ne uspejo povečevati in pospeševati produkcije zaroda, pada krivda na soli. Vendar pa je v mleku prevelika količina mlečnega slad-

korja, da bi jo lahko brezbrizno zane-marili. Normalno mleko v prahu vsebuje 40 % laktoze posneto mleko v prahu in mlečna tolšča skupaj vsebujeta 50 % laktoze sirotka v prahu pa 70 % (Webb et al. 1974). Mleko ima v svoji običajni tekoči obliki 5 % raztopljene laktoze in le sledove ostalih sladkorjev, ki razredčijo laktozo in tako oslabijo njeno koncentracijo. Ko smo mlade čebele hranili s sirupom, ki je vseboval 4 % laktoze in 17 % saharoze, so te živele približno polovico manj časa kot tiste čebele, ki smo jih hranili s sirupom brez laktoze (poskuse sta opravila Roy J. Barker in Yolanda Lehner leta 1974).

Ti podatki se zdijo pomanjkljivi za odločanje o tem, ali se laktoza v nadomestkih cvetnega prahu, ki jih dodajamo čebelji hrani, približuje stopnji strupenosti ali ne. Sestava posnetega mleka (Dr. Haydak), ki ga je dal v pecivo za čebele, na primer vsebuje še dodatnih 8 % laktoze (teža laktoze v tekočem stanju; v trdnem je to 9 %). Zaradi tega smo hranili čebele s sirupi, ki so vsebovali različne koncentracije laktoze. Na ta način smo hoteli določiti dopustno količino, po kateri laktoza še ne škodi čebelarjem.

Sladkorni sirup z 2 % laktoze je strupen:

Poskusne čebele delavke smo zbrali mrzlega pomladanskega dne, ko so ostale v panju. Zažgali smo vrečevino, da bi jih z dimom omamili in jih potem lažje pobrali iz satovja. Ko smo začeli s testom, je imela večina čebel zaradi reakcije na dim v sebi med. Čebele smo razdelili v posebne kletke, in sicer je bilo v vsaki kletki 25 do 50 čebel. Vsaki skupini smo dali 50 % w/v sirupa saharoze in pa različne koncentracije laktoze. V prvih osmih dneh je vsaka čebela popila 34 ± 7 mg sirupa na dan. Stopnja koncentracije laktoze pri tem ni vplivala na porabo. Ko pa smo pri-

merjali podatke (glej tabelo), je bila smrtnost bistveno večja pri čebelah, ki so dobivale osem dni 6 % laktozo v sirupu saharoze (oz. 2 % laktoze v šestnajstih dneh) od tistih, ki so dobile samo sirup saharoze. Podatki torej potrjujejo, da laktoza skrajšuje življenje medonosnih čebel delavk. Sirupi, ki smo jim dodali le 2 % laktoze, so imele torej 25-krat več saharoze, toda tudi ta razredčina je bila strupena.

Poleg tega smo pri čebelah, ki so dobivale sirup z dodatkom laktoze, opazili grižo. Pri 10 % dozi so čebele umrle po 4 dneh, pri 6 % so umrle po 8 dneh, pri 2 % pa v 12 do 14 dneh. Osemnajsti dan smo pregledali vse preživle čebele in nekaj mrtvih, da bi videli, če kažejo znake nose. Nismo jih našli pri nobeni živi čebeli, z izjemo ene mrtve (in sicer tiste, ki je dobila 10 % dozo laktoze).

Glukoza, pridobljena iz hidrolizirane laktoze, je nekoliko manj strupena:

Obstaja možnost pridobivanja mlečnih izdelkov, ki imajo manjšo količino laktoze. Seveda pa to še ne pomeni, da so taki izdelki tudi varnejši za čebele. Nekatere take mlečne izdelke lahko dobimo s pomočjo encimov, ki razkrojijo vsako molekulo laktoze v 2 molekuli: v molekulo galaktoze in molekule glukoze. Čeprav tak postopek pri ljudeh, ki ne smejo uživati mlečnega sladkorja (laktoze), izboljšuje prebavljivost mlečnih izdelkov, pa ti produkti za čebele ne predstavljajo kakšne bistvene izboljšave. Za čebele je galaktoza skoraj tako strupena kot laktoza (glej tabelo in primerjaj!).

Ko smo čebelarjem osem dni dajali sirup saharoze z 8 % galaktoze (oz. šest najst dni s 4 % galaktoze), je bila smrtnost teh čebel opazno večja kot pri čebelah, hranjenih brez dodatka galaktoze. Vsaka molekula galaktoze tehta polovico toliko kot molekula laktoze; vsaka molekula laktoze pa vsebuje le eno enoto galaktoze. Ker enaka teža galaktoze ni bolj strupena kot laktoza, enote ga-

TABELA: Smrtnost medonosnih čebel delavk hranjenih z laktozo oz. Galaktozo v 50 % sirupu saharoze. Čebele za kontrolo imajo dozo 0.

ST. DOZ (% w/v)	LAKTOZA (% mrtvih)		GALAKTOZA (% mrtvih)	
	8 dni	16 dni	8 dni	16 dni
0	2	4	3	3
0	0	0	0	5
0	0	0	0	0
2	0	76	0	5
2	0	83	0	0
2	0	13	0	0
4	8	97	3	16
4	0	49	11	56
4	38	97	0	0
6	54	96	0	9
6	46	96	5	27
6	73	96	0	22
8	31	100	11	63
8	64	100	68	100
8	45	100	23	84
10	67	100	47	83
10	69	100	52	96
10	39	100	69	100

laktoze ne moremo upoštevati pri določanju strupenosti laktoze.

Doza sirupov z galaktozo, ki jo je porabila vsaka čebela, je bila povprečno $33 \pm \text{mg}$ na dan. To pa ni velika razlika od prej omenjene porabe sirupa laktoze ali sirupa saharoze samega. Tudi doza galaktoze nima opaznega vpliva na porabo. To pa smo vseskozi tudi pričakovali, ker je von Frisch že leta 1934 opazil, da čebele nimajo razvitega okusa ne za galaktozo ne za laktozo.

Vedno preberite seznam sestavin:

V določenih fermentacijskih procesih se namreč laktoza lahko spremeni v protein namesto v galaktozo. Več bi morali vedeti o dopustnih količinah strupenih sladkorjev, ki so razredčeni v hrani (izjema je saharoza, ki ni nevarna). Strupa se ne da definirati kot substanco. Stopnja zastrupljenosti je namreč v zvezi s količino neke substance, ki ima

toksični učinek. Pri pripravi hrane moramo zato premisliti, kakšni bodo njeni učinki na razredčitev in porabo sladkorjev.

Ker je potrebno nekaj dni, da se pokažejo smrtonosni učinki laktoze in galaktoze, lahko zastrupljene čebele umro daleč stran od čebelnjaka, ne da bi to opazili. Še več, če opazimo grižo, jo lahko pripisujemo tudi bolezni.

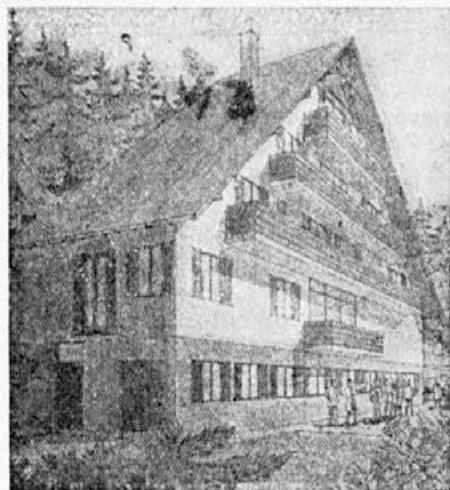
Vsi ti podatki kažejo, da moramo preudarno pretehtati dve stvari: koristnost hranljivih mlečnih beljakovin in hkrati tveganje zaradi škodljivih mlečnih sladkorjev.

¹ Dr. Haydak je pri svojem delu v Tusconu dodal 1 1/2 kg sestavin suhih snovi (sojina moka: sušeni pivovarski kvas: posneto mleko v prahu v razmerju 3:1:1/2 kg sirupa saharoze, narejena z mešanjem enakih delov sladkorja ni vode.

² $\pm$ pomeni standardni odklon.

Sestavek napisala:
Roy J. Barker in Yolanda Lehner, Laboratorij za preučevanje čebel, V. S. Oddelek za kmetijstvo, Tucson.

Prevedla: Irena Petkovšek

V SKLAD za gradnjo ČIC so nadalje prispevali

	din
Cebelarška družina Polje	575,10
Györfi Nikolaj, Murska Sobota	100,00
Inž. Jana Šuligoj-Bradač,	
Ljubljana	17,00
De Raggi Franc, Ljubljana	10,00
Širca Jože, Ljubljana	21,00
Člani čebelarškega društva	
Ljubljana	2.000,00
Sagadin ing. Zvonko, Ljubljana	68,00
Bizjak Herman, Ljubljana	30,00
Michael Chandick, USA	899,30
Člani čebelarškega društva	
Grosuplje	1.000,00
Člani čebelarškega društva	
Grosuplje-center	2.591,70
Člani čebelarškega društva	
Logatec	2.665,65
Erjavec Marjan, Ljubljana	96,00
Rečnik Ernest, Sentjur	80,00
Gustinčič Franc, Argentina	100,00

ZAHVALA

V imenu slovenskih čebelarjev se najlepše zahvaljujemo Michaelu Chandicku našemu rojaku in čebelarju, ki že petdeset let živi v ZDA, za 33 dolarjev, ki jih je zbral med rojaki za ČIC. Prav tako se mu zahvaljujemo za njegove prispevke, ki znašajo že preko 200 dolarjev.

V svojem pismu nas je obvestil, da želi dobiti sliko čebelarškega doma, ki jo bo objavil s člankom v njihovem časopisu »Prosveta« in z njim skušal sprožiti akcijo zbiranja sredstev za dokončanje ČICA med našimi rojaki v ZDA.

V akciji mu želimo veliko uspeha, predvsem pa si želimo, da bi tudi naši čebelarji pokazali takšno navdušenje pri nadaljevanju akcije zbiranja sredstev za dokončanje ČICA, kot ga je pokazal naš rojak Michael Chandick. ZČDS

Sentjur pri Celju

ODMEVI ČEBELARSKE RAZSTAVE

Razstava, ki so jo ob 70-letnici obstoja društva pripravili šentjurski čebelarji, je v celoti dosegla svoj smoter. Pripravljalni odbor, ki so ga sestavljali: Andrej Jernej, Karel in Rudi Ferlež, Kačničnik Franc, Tone Klepec, vet. Franc Kováč in Cokl Janez si je zastavila obširno in zahtevno nalogo, prikazati pomen in namen čebelarstva najširšemu krogu prebivalstva. Z vrsto zelo preglednih grafiknov so ponazorili razvoj čebelje družine, številčno stanje čebeljih družin in čebelarjev v občini in vrsto drugih zanimivih podatkov o čebelarjenju. Izvirna je bila zamisel, da so na razstavi prikazali vso dosegljivo čebelarško literaturo; in to od najstarejših čebelarških priročnikov in listov iz prejšnjega stoletja, pa vse do današnjih dni, ko je čebelarstvo doseglo znanstveno raven.

Gledalci kar niso mogli verjeti, koliko najrazličnejših pripomočkov je potrebno pri umnem čebelarjenju. Uporabo vseh teh pripomočkov so navzoči čebelarji gledalcem pojasnjevali. Posrečena je bila tudi zamisel, da so k sodelovanju povabili podjetje Madex iz Ljubljane, ki je z bogato kolekcijo svojih proizvodov popestril razstavo.

Na dvorišču osnovne šole, kjer je bil zunanji del razstave, so postavili prostoren zložljiv čebeljak, v katerem so bili naseljeni panji. Poleg čebeljaka so razstavili vse vrste panjev; od tistih prastarih, iz slame pletenih košev, do kranjčev, dunajskega panja, AZ panje in najnovejše nakladalne panje.

Nedvomno je bilo največje zadovoljstvo čebelarjev v tem, da si je razstavo ogledalo veliko število domačega prebivalstva, med katerimi je bilo izredno dosti mladine, hkrati pa so si razstavo ogledali tudi zastopniki čebelarjev iz Trsta, Gorice, Kopra, Ljubljane, Maribora, Celja in še drugih krajev, ki so o razstavi dajali laskave izjave, ki so jih tudi vpisali v knjigo obiskov. Med mnogimi gosti je bil tudi čebelar in vzrejevalec matic, Alojz Bukovšek iz Medvod, ki je šentjurskim čebelarjem ob visoki obletnici obstoja prinesel v dar 6 matic.

Da trud in uspeh razstave ne bi šel prehitro v pozabo, je celotno razstavo in dogajanje na njej posnel na barvni filmski trak predsednikov sin Drejc. Film bodo predvajali na sestanku čebelarjev v občini ter čebelarским krožkom na šolah, saj se zavedajo, da bo odslej potrebno posvečati večjo pozornost čebelar-skemu naraščanju.

Ernest Rečnik

NEKAJ O ČEBELARSKI ORGANIZACIJI PRED 40. LETI

V drugi številki 39. letnika Slovenskega čebelarja je objavljeno takole poročilo:

Vzorna čebelarska podružnica je vsekakor na Viču pri Ljubljani. Na občni zbor prihajajo vsi člani. Še pred začetkom zborovanja je že plačana vsa članarina, da potem podružnica nima z njo nikakih sitnosti. Odbor skrbi, da zadovolji člane v vsakem pogledu. Vsako leto priredi na zboru majhno predavanje, poda račun o svojem delovanju in o podružničnem premoženju (ki znaša sedaj okroglih 10.000 din), nato pa reši vse zadeve, ki zanimajo člane, mirno in stvarno ter čisto v duhu resničnega čebelarskega prijateljstva.

Po zborovanju zavijejo skoraj vsi zborovalci v bližnjo gostilno na drugi del zborovanja, ki pa se vrši večinoma ob skodelicah čaja in kakega majhnega pri-grizka. To zborovanje je tako zanimivo in prijetno, da viške čebelarje kar zavida. Med člani je dokaj originalnih šaljivcev in dovtipnejšev, ki spravijo »zborovalce« v židano voljo. Potem ni smeha ne konca ne kraja.

Tudi stric Matic se je letos udeležil obeh teh zborov in se je na večer prav težko ločil od prijetne družbe. S seboj je vzel za več mehov zdravega smeha, polno rešeto čebelarskih dovtipov in velik šopek veselih spominov.

Iskreno želim, da bi bilo več takih podružnic, kakor sta ljubljanska in viška. Potem bi bilo oranje čebelarske njive igrača!

ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE IMA NA ZALOGI:

Sodobno čebelarstvo (Knjiga o čebelah) — 430 strani	40 din
E. Herold: Čebele in zdravje	66 din
L. Debevec: S čebelami in čebelarji skozi stoletja	4 din
F. Sivic ing.: Gozdno medenje in proizvajalvi mane	12 din
Jože dr. Rihar: Vzreajmo boljše čebele	28 din
Jože dr. Rihar: Čebelarjenje v nakladnem panju	49 din
Stane prof. Mihelič, Viktorijan Demšar, Jože Stabej, Peter Pavel Glavar in Matej Furlan: Ob 200-letnici pisane besede o slovenskem čebelarstvu — 335 vezana — za člane ZČDS	40 din
Barvne razglednice panjskih končnic z različnimi motivi v ličnih ovojih po 10 kosov (voščilne karte)	10 din
Razglednice Antona Janše (akadem. slikarja B. Jakca)	1 din
Velike barvaste razglednice naše plemenilne postaje na Zelenici	2 din
Lične barvaste značke s čebeljo matico	10 din
Čebelarske izkaznice	0,50 din
Kartotečne kartice	

ZDRAVILA

Folbeka za dimljenje čebel proti pršici in krpljam v zavitkih po 50 lističev	23 din
Phenothiazin proti krpljam	10 din

Čisti dohodki so namenjeni izobraževanju čebelarjev. Cene so dostopne vsem, zato sezite pridno po navedeni literaturi in drugo.

Najboljše in najprimernejše naročilo je s položnico na naš čekovni račun št. 50101-678-48636. Za poštnino dodajte 5 din za manjše, 8 din za večje pošiljke.

Uprava ZČDS

V SPOMIN

FRANCU KRAJNCU

Nadvse nepričakovano je odjeknila med ljubenskimi čebelarji vest o nenadni smrti Franca Kranjca, ki je z vsem srcem ljubil naravo in v svoji ljubezni določil prav posebno častno mesto tem malim pridnim čebelam.

Franc Kranjc se je rodil 23. septembra 1920, leta na Ljubnem. Od svojega očeta se je naučil najosnovnejšega čebelarjenja že v otroških letih. Z njim je čebelaril in živel v domačem kraju Planina na Ljubnem ob Savinji vse do vojne tako, kot je živela večina delavcev v tistem času.

Avgusta 1943. leta se je odvzal klicu domovine in se aktivno vključil v NOB. Bojeval se je v Koroškem bataljonu v sestavi vzhodnokoroškega odreda. Kot domačin in poznavalec naših hribov je bil v začetku 1944. leta dodeljen enoti za organiziranje in vzdrževanje bolnic v Planini, posebno pa se je izkazal aktivnega pri glavni bolnici Celje Planina. S svojim aktivnim delom je pomagal ranjenim borcem in aktivistom NOB. Po osvoboditvi se je zaposlil v Zerjavu na Koroškem in pozneje v Ravnah na Koroškem. Pred leti se je po truda polnem delu upokojil in vrnil spet v domači rodni kraj. Po svojih možnostih se je vključil v aktivno delo ZB NOV Ljubnega, katerega član upravnega odbora je bil do prezgodnje smrti.

Po vojni je začel čebelariti samostojno, najprej z majhnim številom panjev, nato pa so se večale in razmnoževale čebelje družine in končno si je uredil prav veliko čebelarstvo, ki pa je v številnih letih prinašalo mnogo dela, truda in stroškov, ter malo ali nič meda. Znanje o čebelah je poglobljal in preizkušal vse do svoje prezgodnje smrti. Učil se je nenehoma na raznih sestankih, predavanjih in pri prebiranju naše revije »Slovenskega čebelarja«, katerega naročnik je bil. Z vso zavzetostjo je iskal primerno mesto za svoje čebele in je končno lani na lepem, prijetnem kraju zgradil vzoren čebelnjak.

Bil je predsednik čebelarske družine Ljubno. Nihče ni na zadnjem občnem zboru, ko je tov. Franc Kranjc bral poročilo, pomislil, da je to naše zadnje slovo od dobrega čebelarja.

Vsi znanci in prijatelji smo poznali Franca Kranjca kot resničnega ljubitelja narave, saj se je ukvarjal s številnimi dejavnostmi na tem področju: cepil in vzgajal je sadno drevje, okrasne rastline in gojil tudi ptice.

Ob zadnjem slovesu želimo pokojnemu čebelarju, da mu večni počitek olepša vse, kar je ljubil v življenju: lepa narava Ljubnega, cvetice in čebele, ki bodo obiskovale cvetje na njegovem preranem grobu.

Čebelarska družina
Ljubno ob Savinji

KRISTJAN TROHA

Dne 22. 7. 1972 leta je umrl v visoki starosti 89 let, Kristijan Troha iz Velikih Zabelj. Bil je med ustanovitelji Čebelarkega društva Ajdovščina, katerega zvesti član je ostal do smrti. Več let je bil odbornik društva in predsednik Čebelarke družine Dobrovlje.

V Slovenskem čebelarju št. 10 iz leta 1974 ni bila objavljena njegova prava slika. Zato objavljamo zdaj pravo sliko pokojnega Kristjana Troha.

Čebelarstvo društvo
Ajdovščina

SPEH JAKOB

Zopet so zardeli obromki gora od Ščavnici nad Bočno do Strmega Rogatca. Spomladanska resa jih je obarvala. Češnje se bahato ogledujejo iz prvega gozdnega zelenja in čebelice napolnjujejo zrak s svojim brenčanjem. Prišlo bo poletje in hoja se bo

zdrnila ter pomastila robidove in leskove liste. Sladki madeži bodo privabili smeh na lice čebelarjev. In vse bo tako, kakor je bilo nekdanj, le Tebe dragi tovariš Jakob ne bo, da bi se Tvoje srce opajalo ob nepopisni lepoti. Ves ta čarobni čebelarški svet je za Tebe za vedno odmril. Tudi Ti si se veselil pomladi, ko si ogledoval Tvoje nežne čebelice, ki so veselo izletavale na pašo in se težke vračale v svoj domek. Skrbno in z ljubeznijo si gojil svoj čebelji zarod, ki ni bil najbolj številen, vendar si v svoji skromnosti živel z njimi, se od mladih nog učil od njih marljivosti in delavnosti. Prišel si v leta in ravno sedaj bi moral ob čebelnjaku uživati mir in zadovoljstvo, ob rosnem jutru, ob pekočem dnevu in hladnem večeru. Toda kruta usoda te je iztrgala od Tvojih ljubljank, ki bodo še naprej obletavale Tvoj zadnji dom. Zapustil si čebelarke vrste, eden od pravih čebelarjev, ki postajajo vedno redkeje med nami. Z našo čebelarstvo zastavo Te prvega spremljamo in se poslavljamo za vedno od Tebe.

Čebelarstvo družina
Gornji grad

IVAN DEMŠAR

Ko smo dne 6. 4. 1976, obnemeli ob kruti resnici, da te ni več med nami, tej resnici kar nismo mogli verjeti.

Se pred par dnevi smo načrtovali in ugotavljali, da se bo o marsičem s člani čebelarke družine Radovljica treba pogovoriti.

Zal, smo se čebelarji, namesto načrtovanih razgovorov, udeležili zadnje poti čebelarja in prijatelja Ivana Demšarja.

V svoji dolgoletni čebelarški praksi si s svojimi izkušnjami in vestnim delom kot dolgoletni blagajnik čebelarke družine prispeval svoj delež k delovanju čebelarke organizacije. Vsi, ki smo te poznali, kot mirnega, poštenega in pri svojem delu vestnega, te bomo pogrešali.

Dragi Ivan! Ko se ob odprtem grobu čebelarji čebelarke družine Radovljica danes poslavljamo od tebe, kot od čebelarja in prijatelja, ti zagotavljamo, da se bomo tvojih prizadevanj vedno spominjali in jih tudi v bodoče uveljavljali.

Za tvoje prizadevanje in opravljeno delo na področju čebelarke organizacije ti izrekamo priskrbo zahvalo, družini pa ob izgubi moža — očeta, izrekamo iskreno sožalje.

Čebelarstvo družina
Radovljica

FRANC KRŽISNIK

Nepričakovano nas je presenetila žalostna vest, da je zadet od kapi umrl naš zvesti član Franc Kržišnik.

Pokojnik se je rodil 11. 2. 1910 v Zmuncu pri Skofji Loki. Bil je član številne družine, v kateri je bilo čebelarstvo že stara tradicija. Po smrti očeta je čebelarila njegova mati, po njeni smrti pa je prvezel čebelice v varstvo France in jih zelo vestno opravljal.

Letošnja zima je pobrala veliko čebel, a on je z veseljem ugotovil, da so mu vse odlično prezimile. Sedaj je čebele prvezel zet, tako da je čebelarstvo še stalo pri hiši. Bil si vester član naše družine in si se vedno rad udeleževal občnih zborov, predavanj in izletov.

Dragi France, počivaj v miru, škofjeloški čebelarji te bomo ohranili v najlepšem spominu. Tvoji družini pa izrekamo naše sožalje.

Cebelarska družina
Škofja Loka

IVAN LUPSE

Dne 31. 8. 1976 smo se na pokopališču v Krškem za vedno poslovili od čebelarja, člana naše organizacije Ivana Lupseta. Vsi, ki smo ga poznali, srečevali in delali z njim smo v njem videli poštenega, skromnega, ustrezljivega in delovnega tovariša. Znal je torej ceniti in spoštovati te človeške vrline. Bil je namreč rojen v skromni, kmečki, mnogoštevilni družini, v lepem predelu naše ožje domovine, v Savinjski dolini pred dobrimi 70 leti.

Že kot mladenič se je moral pehati za obstoj. Okusil je trdnost življenja in življenjska pot ga je kot mladega čevljarskega vajenca in pozneje kot pomočnika, pa delavca pri železnici in delavca v tovarni zanesla v svet. Leta 1925 je prišel v Krško, tu si je ustvaril dom in družino.

Bil je ljubitelj narode. Narava ga je privabljala in čutil je potrebo, da se predaja naravi. Začel je čebelariti in prav tu je našel pravi stik z naravo. Čebele so mu po napornem delu bile nerazdružljive spremljevalke. Pri njih je izkoristil prosti čas, pri njih se je spočil in razvedril in skoraj bi lahko dejal, da se je prav od čebel navzel tolike marljivosti. Prav iz ljubezni do čebel je bil vedno pripravljen pomagati čebelarjem z nasveti ali pri kakršnemkoli čebelarskem opravilu, ki morda zaradi bolezni, prezaposlenosti ali zaradi odsotnosti čebelarja ni bilo opravljeno.

Prav zadovoljen je bil, če je katerega koli čebelarju lahko pomagal in usregel.

Danes našega člana, čebelarja Ivana Lupseta ni več med nami. Žal nam ga je in pogrešali ga bomo, pogrešala ga bo naša organizacija, pogrešala ga bo dru-

žina in pogrešale ga bodo njegove in naše čebele.

Naj mi bo dovoljeno dragi Ivan, da se ti v imenu vseh čebelarjev in v imenu naše čebelarske organizacije iskreno zahvalim za vse, kar si storil in pomagal z nesebičnim delom nam in naši organizaciji.

Ohranili te bomo v lepem spominu.

Počivaj v miru in lahka naj ti bo zemlja!

Prijatelj Ignac

GAZVODA JOŽE

Ko nam je še burja rezala ušesa in so posamezne snežinke že napovedovale novo pomlad smo se na Smihelškem pokopališču poslovili od našega člana — čebelarja Jožeta Gazvoda iz Gotne vasi.

Čeprav je bil vse življenje močno zaposlen v svoji mizarski delavnici in v družbenih organizacijah, je z enako natančnostjo vodil vzorno čebelarstvo vse od rane mladosti, ko se je priselil iz Amerike.

Ob njegovi smrti smo obiskali tudi njegov vzorni čebelnjak in prisluhnili panjem, ki so tajinstveno šumeli in pričakovali novega srečanja z negovalcem ob prvem pomladnem soncu, vendar tega gospodar ni dočakal, klonil je pod težo neprestanega dela in bolezni, ki ga je spremljala že precej časa. Bil je odbornik tega društva in propagator za zboljšanje paše in pogojev za delovanje čebel. Posebnost je bila njegova natančna evidenca o življenju in delovanju posamezne čebelje družine skozi dolga desetletja in zapisane ugotovitve. Požrtvalno in uspešno je ugotavljal vire paše in pri tem ni varčeval s časom in stroški.

Njegova številna čebelja družina, nad 50 panji EV, je dobila dobrega naslednika v njegovi ženi, katero je sproti in spretno uvajal v vodenje čebelarstva.

Za naše čebelarje in organizacijo pomeni njegova smrt veliko izgubo.

Čebelarsko društvo Novo mesto